Ազգ
Azg armenian daily
16 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1998 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ # 233 (1737)

Նոյեմբերյանում սկսվեց հրեշ կնոջ դատավարությունը

ՆՈՅԵՄԲԵՐՅԱՆ, 15 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ. ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Օրերս Նոյեմբերյանի դատարանում (դատավոր Մարտին Մարուխանյան) սկսվել է Տավուշի մարզի Կողբ գյուղի 67-ամյա բնակչուհի Կիմա Վարդամյանի եւ նույն գյուղի 72-ամյա բնակիչ Ավետիք Սիմոնյանի դատավարությունը:

Կիմա Վարդամյանը մեղադրվում է 4 սպանությունների մեջ. ըստ առաջադրված մեղադրանքի, 1969 եւ 1973 թթ. նա իր ամուսնու՝ Արշալույս Վարդամյանի հետ չահադիտական նպատակներով խեղդամահ է արել ամուսնու տարեց երկու ազգականներին, որոնց խնամքը վերցրել էին իրենք, 1992 թ. սիրեկանի՝ Ավետիք Սիմոնյանի հետ խեղդամահ է արել ամուսնուն, 1998 թ. օգոստոսի 4-ին թունավորել է 31-ամյա հարազատ որդուն, որի հետ մինչ այդ սեռական կապ է ունեցել:

Կիմա Վարդամյանին մեղադրանք է առաջադրվել ՀՀ քրեական օրենսգրքի 99-րդ, իսկ Ավետիք Սիմոնյանին՝ 100-րդ հոդվածով:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

Դատավորները թող մի քիչ սպասեն

Խորհրդարանը մերժեց միայն դատավորաց աշխատավարձի բարձրացումը

ՆԱՐԻՆԵ ԴԻԼԲԱՐՅԱՆ

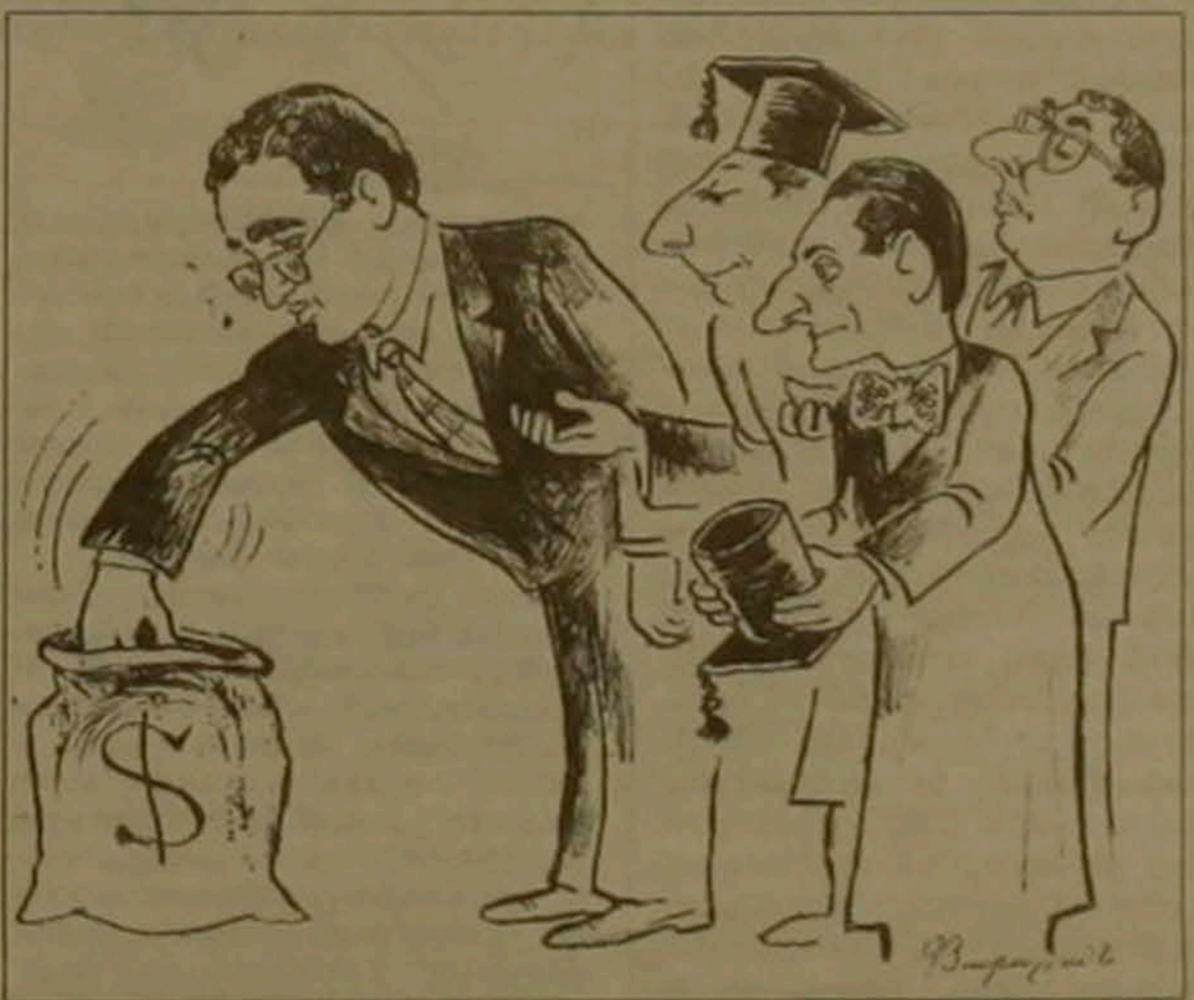

Հայաստանյան աշխատավարձերի քաղաքականությունը Պարույր Հայրիկյանը եւ «Հայրենիք» պատգամավորական խումբը բնորոշեցին հունահռոմեական տարողունակ ասույթով՝ «Ավգյան ախոռներ», որոնք պետք է մաքրել: Շարքային քաղաքացիներից մինչեւ բարձր պաշտոնյաներ ապրում են ոչ իրենց պաշտոնական աշխատավարձով, իսկ պետությունն էլ՝ ոչ բյուջեով: Ստվերային աշխատավարձերը մեր աքիլլեսյան գարշապարն են: Սակայն եթե Պարույր Հայրիկյանը համոզված է, որ պետք է համաձայնել ԱԺ արտահերթ նստաշրջանում քննարկման դրված «ՀՀ դատական իշխանության մարմինների ղեկավար աշխատողների, դատավորների եւ մասնագետների պաշտոնային դրույքաչափերի մասին» կառավարության օրենսդրական նախաձեռնությանը, քանզի հնարավորություն կտա մաքրել «մեր ոտքերի կեղտը», ապա Արմեն Կիրակոսյանը «Հայրենիքի» կողմից իրավացիորեն արձանագրեց, թե օրենքի տվյալ նախագծով որեւէ խնդիր լուծել անհնար է, քանզի դրանով ավելի կխճճենք առկա համակարգը:

Դատաիրավական բարեփոխումների փուլը մոտենում է ավարտին, Համաշխարհային բանկը եւ միջազգային կազմակերպությունները պատրաստ են Հայաստանին տրամադրել իրենց հերթական ֆինանսական օգնությունը միայն այն պարագայում, եթե սույն բարեփոխումներն ընթանան իրենց նախընտրած հունով:

Տես ► էջ 3

ԱՏՈՄԱՅԻՆ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՅԻ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Մշակվում է էներգետիկայի զարգացման հեռանկարային հայեցակարգը

Երեկ տեղի ունեցավ ՀՀ Նախագահին կից Ատոմային էներգետիկայի անվտանգության խորհրդի երրորդ նիստը, որը վարում էր խորհրդի նախագահ, GRS ինստիտուտի տնօրեն Ադոլֆ Բիրկհոֆերը (Գերմանիա):

Նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանը երախտագիտություն հայտնեց խորհրդի անդամներին՝ Հայաստանի ատոմակայանի անվտանգության ապահովման գործին իրենց մասնակցությունը ցուցաբերելու համար: Նա նաեւ շնորհակալություն հայտնեց Լեւ Ռյաբեւին, Պյեռ Գովերցին, Յոզեֆ Միշալին եւ Յանկո Յանեւին, որոնք որոշ օբյեկտիվ պատճառներով այլեւս հնարավորություն չունեն մասնակցելու խորհրդի աշխատանքներին, ինչպես նաեւ ողջունեց խորհրդի նոր անդամ Բուլաթ Նիգմատուլինին:

Նշելով, որ նախորդ նիստից հետո անցած մեկ տարվա ընթացքում տեղի են ունեցել լուրջ փոփոխություններ, Նախագահը անհրաժեշտ համարեց ներկայացնել արդի տնտեսական քաղաքականության հիմնական ուղղությունները՝ բարեփոխումների տեմպերի արագացում, մակրոտնտեսական կայունության ապահովում, արդյունաբերության զարգացում, արտասահմանյան ներդրումների խրախուսում, տարածաշրջանային համագործակցության զարգացում:

«Հանրապետությունում մեծ ուշադրություն է դարձվում էներգետիկ համակարգին», ասաց Նախագահը, տեղեկացնելով, որ սկսվել է էներգետիկայի զարգացման հեռանկարային հայեցակարգի մշակման աշխատանքը: Նա նաեւ ավելացրեց, որ Հայաստանը հատկապես մեծ նշանակություն է տալիս էներգետիկայի ոլորտում համագործակցության զարգացմանը:

Ատոմային էներգետիկայի անվտանգության խնդրի կարեւորությունը առաջնային նշանակություն ունի մեր ժողովրդի համար: Ազգային ժողովի կողմից առաջին ընթերցմամբ ընդունվել է «Խաղաղ նպատակով ատոմային էներգիայի անվտանգ շահագործման մասին» օրենքը, որը հնարավորություն կտա կարգավորել այդ ոլորտում պետական մարմինների գործունեությունը, հստակեցնել ղեկավարման յուրաքանչյուր մարմնի իրավունքները, պարտականությունները եւ պատասխանատվության շրջանակները:

Հայկական ԱԷԿ-ը համարելով հանրապետության էներգետիկայի ռազմավարական օղակը, Նախագահը նշեց, որ 1996-98 թվականների ընթացքում Հայաստանի եւ այլ երկրների մասնագետների ջանքերի շնորհիվ վերագործարկված էներգաբլոկը աշխատել է առանց լուրջ խափանումների: Միեւնույն ժամանակ Ռոբերտ Քոչարյանը կարեւորեց կադրերի գիտատեխնիկական մակարդակի եւ որակավորման հետագա բարձրացումը:

1998 թ. Հայաստանի կառավարության եւ միջազգային կազմակերպությունների ջանքերով շարունակվում է իրագործվել ԱԷԿ-ի անվտանգության բարձրացման ծրագրի ընթացքը: Մեր երկիրը, գտնվելով դժվար տնտեսական պայմաններում, շարունակում է ֆինանսավորել այդ ծրագիրը: Ատոմակայանի անվտանգության ապահովման համար զգալի օգնություն է տրամադրել նաեւ միջազգային հանրությունը:

Նիստի ընթացքում զեկուցումներով հանդես եկան Հայկական ԱԷԿ ՓԲԸ նախագահ Սուրեն Ազատյանը, Պետատոմ հսկողության պետ Աշոտ Մարտիրոսյանը, խորհրդի գործադիր քարտուղար, «Հայատոմ» ՊՓԲԸ տնօրեն Աշոտ Հովսեփյանը:

ՀՀ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ՄԱՄԼՈ ԳՐԱՍԵՆՅԱԿ

Վաղը Եվրահանձնաժողովի հանդիպում

Դեկտեմբերի 17-ին Երեւանում տեղի կունենա Հայաստանի եւ Եվրամիության համատեղ հանձնաժողովի տարեկան հանդիպումը: Այս առիթով Երեւան կժամանեն Եվրահանձնաժողովի քաղաքական պաշտոնյաներ, Եվրամիության նախագահող երկրի՝ Ավստրիայի եւ Եվրամիության մյուս 14 անդամ երկրների (Բելգիա, Դանիա, Ֆինլանդիա, Ֆրանսիա, Գերմանիա, Հունաստան, Իռլանդիա, Իտալիա, Լյուքսեմբուրգ, Նիդեռլանդներ, Պորտուգալիա, Իսպանիա, Շվեդիա եւ Մեծ Բրիտանիա) ներկայացուցիչներ: Հայկական պատվիրակությունը գլխավորում է ՀՀ արտաքին գործերի նախարար Վարդան Օսկանյանը:

ԵՄ-Հայաստան համատեղ հանձնաժողովի հանդիպումը տեղի կունենա կառավարության ընդունելությունների տանը: Առավոտյան ժամը 10:15-ին բացման խոսքով հանդես կգան արտգործնախարար Վարդան Օսկանյանը եւ Եվրահանձնաժողովի գլխավոր տնօրենի տեղակալ Ֆրանսուա Լամուրուն: Այնուհետեւ ժամը 17:30-ին կառավարության ընդունելությունների տանը տեղի կունենա պրն Օսկանյանի եւ պրն Լամուրուի համատեղ մամուլի ասուլիսը:

ԵՎՐԱՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՎԻՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ

Վազգեն Մանուկյանին վարչապետության առաջարկներ արվել են

Բայց միջնորդավորված

ԱԺՄ վարչության անդամները «Ազգին» տեղեկացրին, որ Վազգեն Մանուկյանին իշխանությունների կողմից վերջերս առաջարկ է եղել զբաղեցնելու արտգործնախարարի պաշտոնը, ընդ որում՝ նրան խոստացել են լիակատար ազատություն արտաքին քաղաքական իր գործունեության մեջ, այդ առաջարկին գրեթե համաժամանակյա քննարկվել է Վազգեն Մանուկյանի հնարավոր վարչապետության խնդիրը: Բայց ԱԺՄ վարչության անդամները վկայեցին, որ այդ առաջարկությունները եղել են միջնորդավորված եւ ոչ ուղղակի, ճիշտ է՝ ԱԺՄ-ի համոզմամբ, բավական ազդեցիկ եւ հեղինակավոր դեմքերից: Սակայն ԱԺՄ-ի վերլուծաբանները համոզված են, որ այս առաջարկություններն իրադրային բնույթի են՝ պայմանավորված պահի խնդիրներով: Ներկա Սահմանադրության պայմաններում, երբ գործադիր իշխանության ողջ լծակը կենտրոնացած է Նախագահի ձեռքում, ցանկացած վարչապետ կարող է դառնալ քաղաքական խաղերի զոհ: Վերլուծաբանները հավաստեցին նաեւ, որ այսօր Վազգեն Մանուկյանի հնարավոր վարչապետության մասին խոսակցությունները կարող են թելադրված լինել պաշտպանության նախարար Վազգեն Սարգսյանի դիրքերը թուլացնելու հեռահար նպատակով: Վազգեն Մանուկյանը բացառում է ներկա պահին իշխանության նման առաջարկի ընդունումը: ԱԺՄ-ում հաստատեցին նաեւ, որ իրենք բանակցություններ են ունեցել ՀՅԴ ղեկավարության հետ, այդ բանակցությունները հետամուտ են մեկ նպատակի՝ ԱԺ ընտրությունների նախաշեմին մշակել համատեղ ընդունելի գործելակերպ:

Հիշեցնենք, որ Վազգեն Մանուկյանը ԱԺՄ 10-րդ համագումարի իր ծրագրային ելույթում արձանագրեց, թե Հայաստանում դրսից իշխանությունը փոխել առայժմ չի հաջողվում, եւ իշխանափոխությունն իրականացվում է ներսից: Այս առաջարկությունները գուցե կարող են վկայել ներսից իշխանության հասնելու ինչ-ինչ մտադրությունների մասին: Չմոռանանք նաեւ, որ ԱԺՄ վարչության անդամ Դավիթ Վարդանյանն իր համագումարյան ելույթում արձանագրեց, թե իշխանության հայտնի թեւերի միջեւ հնարավոր են բախումներ: Ենթադրվում է, որ քաղաքական ուժերը պետք է հաշվի առնեն այս հանգամանքը՝ ծրագրելով իրենց գործունեությունը:

Ն. Դ.

ՄԵՐՁԱՎՈՐ ԱՐԵՎԵԼՔ

Քլինթոնի, Նաթանյահուի եւ Արաֆաթի հանդիպումն ապարդյուն ավարտվեց

ԹԵԼ ԱՎԻՎ, 15 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ: Գազայի հատվածի հետ Իսրայելի սահմանի Էրեզ հսկիչ անցակետում այսօր տեղի ունեցավ ԱՄՆ-ի նախագահ Բիլ Քլինթոնի հանդիպումը Իսրայելի վարչապետ Բենիամին Նաթանյահուի եւ Պաղեստինյան ինքնավարության նախագահ Յասեր Արաֆաթի հետ, որը փաստորեն ավարտվեց անարդյունք:

Նաթանյահուն վճռականորեն հրաժարվեց ազատ արձակել պաղեստինցի քաղաքական կալանավորներին, նրանց անվանելով «մարդասպան ահաբեկիչներ»: Իսրայելը դա չէր խոստացել Պաղեստինյան հռչակագրի հակաիսրայելական դրույթները Պաղեստինի Ազգային խորհրդի կողմից չեղյալ հայտարարելու դիմաց, ընդգծեց վարչապետը: Նա մերժեց նաեւ Հորդանան գետի արեւմտյան ափի լրացուցիչ հատվածներից իսրայելական զորքերի դուրսբերման երկրորդ փուլին արդեն առաջիկա ուրբաթ օրը ձեռնամուխ լինելու ԱՄՆ-ի վարչակազմի առաջարկությունը, որոնք պետք է պաղեստինցիների կառավարմանը հանձնվեն Ուայ Փլանթեյշն համաձայնագրին համապատասխան:

Մամուլի հետ կապերի գծով Իսրայելի վարչապետի ներկայացուցիչ Ավիվ Բուշինսկին հաղորդեց, որ կառավարության ղեկավարը նույնպիսի հայտարարություն էր արել այսօր առավոտյան ԱՄՆ-ի պետքարտուղար Մադլեն Օլբրայթի հետ կայացած հանդիպման ժամանակ:

Դավադրություն Բաքվի ԱՄՆ դեսպանության դեմ

ՆՅՈՒ ՅՈՐՔ, 15 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Իսլամական ահաբեկչական ցանցը սաուդյան միլիոնատեր Ուսամա բեն Լադենի ղեկավարությամբ ահաբեկչական գործողություն էր նախապատրաստում Բաքվում Միացյալ Նահանգների դեսպանության դեմ, սակայն ԿՀՎ-ին հաջողվել է խափանել դավադրությունը: Այս մասին ամերիկյան հետախուզական ծառայությունների տեղեկատվության վկայակոչմամբ հաղորդել է «Թայմ» շաբաթաթերթը, որի հերթական համարը լույս է տեսնում այսօր: Ինչպես նշում է հանդեսը, երեք ամիս առաջ ահաբեկիչների խումբը, որը պատրաստում էր խափանարարությունն ադրբեջանական մայրաքաղաքում, վնասազերծվել է ԱՄՆ-ի հատուկ ծառայությունների ջանքերի շնորհիվ:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

Ընտրական օրենսգրքի բոյկոտը ձախողվեց

«Երկրապահ» պատգամավորական խմբի ընտրական օրենսգրքի տարբերակն առաջին ընթերցմամբ ընդունվելուց հետո քաղաքական ընդդիմադիր շրջանակներում հատկապես միասնական ընտրական օրենսգրքի նախագծի կողմնակիցները պնդում էին, որ առաջին ընթերցումը կայացած չէ, ուստի ընտրական օրենսգրքի նախագիծը բոյկոտվելու է: Սակայն այսօր փաստերը վկայում են բոյկոտը ձախողվեց:

Դեկտեմբերի 21-ին ԱԺ-ն կգումարի արտահերթ նստաշրջան, որի օրակարգում հարցերի հարցն է ընտրական օրենսգրքի վերջնական ընդունումը: «Երկրապահի» տարբերակի համահեղինակ եւ ընտրական օրենսգրքի աշխատանքային խմբի համակարգող Վիկտոր Դալլաքյանն «Ազգին» մանրամասնեց այն կուսակցությունների եւ անհատ պատգամավորների առաջարկները, որոնք արդեն պաշտոնապես գրավոր դիմել են աշխատանքային խմբին առաջին ընթերցմամբ ընդունված իրենց նախագիծը բարեփոխված տեսնելու ակնկալիքով: Առաջարկությունների փաթեթն ազդեցիկ էր, կուսակցությունների անունը՝ նշանակալի: Այսպես «Երկրապահին» արդեն դիմել են ՀՅԴ-ն, Հայկոմկուսը, ԻՄ-ը (նշված կուսակցությունների առաջարկները հատկապես կարեւոր են, քանզի նրանք պաշտպանում էին ընտրական օրենսգրքի միացյալ տարբերակը), այնուհետեւ ՀՌԱԿ-ը, Հրանտ Բագրատյանի «Ազատությունը», Հնչակյանը, Հայաստանի սոցիալիստական ուժերի միությունը եւ տարբեր կոմունիստական կուսակցություններ: Առաջարկություններ կատարած անհատ պատգամավորների թվում շատ են «Հանրապետություն» միավորման մեջ մտնող կուսակցությունների ներկայացուցիչներ: ԱԺՄ վարչության անդամ Ֆիլարետ Բերիկյանը եւս դիվանագիտորեն՝ որպես ԿԸՀ անդամ, ընտրական օրենսգրքի բարեփոխման առաջարկներ է ներկայացրել: Վիկտոր Դալլաքյանի հավաստմամբ, այս առաջարկների բացարձակ մեծամասնությունն ընդունվել է. «Այսինքն ԱԺ-ն այս կամ այն ձեւով մասնակցել է ընտրական օրենսգրքի մեր տարբերակի կատարելագործմանը», շեշտեց Վ. Դալլաքյանը:

Աշխատանքային խումբը պայմանավորվածություն է ձեռք բերել «Շամիրամ», ՍԻՄ, ՀԴԿ կառույցների հետ, որոնք եւս պատրաստ են իրենց դիտարկումները տալ «Երկրապահին»: «Բանակցություններ ենք ընթանում Կարեն Դեմիրճյանի կուսակցության հետ: Ըստ երեւույթին մինչեւ հինգշաբթի մենք կստանանք նրանց վերաբերմունքը: Խորհրդարանում գտնվող ժողովրդական կուսակցության երկու պատգամավորներին ես տվել եմ օրենսգրքի մեր նախագիծը: Նրանք խոստացել են անպայման քննարկել եւ առաջարկություններ ներկայացնել», հավելեց Վ. Դալլաքյանը:

Առաջարկները տարբեր բնույթի են, աղը բնականաբար կենտրոնացած է ընտրական հանձնաժողովների կազմավորման, համամասնական-մեծամասնական մանդատների հարաբերակցության, ընտրական ցուցակների եւ ընտրագրավի հոդվածներում: «Երկրապահի» աշխատանքային խմբի համակարգողը ընդգծեց, որ ընտրական օրենսգրքի այս նախագիծը ենթարկվել է միջազգային փորձաքննության, ԿԸՀ նախագահ Խ. Բեզիրջյանի նախաձեռնությամբ կազմակերպվել են քննարկումներ, որոնց մասնակցել են IFES-ը, ՄԱԿ-ի զարգացման ծրագրի ներկայացուցիչները, նրանց առաջարկների 90 տոկոսն ընդունվել է, այդ առաջարկները վերաբերել են ընտրությունների անցկացման տեխնոլոգիաներին եւ վերահսկողության ապահովմանը: Փաստաթղթի իրավական անխոցելիությունը երաշխավորելու համար երկրապահները դիմել են ԵՊՀ իրավաբանական ֆակուլտետին, Փաստաբանների միությանը, Սահմանադրական իրավունքի կենտրոնին:

«Երկրապահի» զիջումների քարտեզը

«Երկրապահ» պատգամավորական խումբը դեռ վերջնական չի հստակեցրել իր վերաբերմունքն ընտրական օրենսգրքի քաղաքական բարեփոխման հանդեպ, դա տեղի կունենա գալիք ուրբաթ: Բայց Վ. Դալլաքյանը գծեց այդ զիջումների քարտեզը. ա) «Երկրապահը» պատրաստ է նվազեցնել ընտրական հանձնաժողովներում անդամներ ունենալու համար պահանջվող առնվազն 35 հազար պարտադիր ստորագրությունների թիվը: ՀՌԱԿ-ը, Կոմկուսը, ՀՅԴ-ն եւ մի շարք պատգամավորներ առաջարկում են օրենքում ամրագրել կուսակցությունների համար 15-20 հազար պարտադիր ստորագրությունների թիվը: «Երկրապահը» պատրաստ է բանակցությունների ընթացքում զիջել մինչեւ 20 հազար: բ) Կուսակցությունները եւ անհատ պատգամավորները պնդում են նաեւ ընտրական գրավի նվազեցումը: Վ. Դալլաքյանը նշեց, որ այս կետում եւս համաձայնությունը կկայանա. «Անհատ պատգամավորների համար մենք նախատեսել էինք 500 դոլար, այժմ հավանաբար սահմանը կիջեցվի մինչեւ 200 դոլար: Համամասնական ցուցակների հետ կապված որոշված էր մինչեւ 20 հազար դոլար ընտրագրավ: Բանակցությունների ընթացքում կորոշվի զիջումի չափը՝ 5-10 հազարով նվազեցում: Այսպիսով, համամասնական ցուցակի ընտրագրավը կարող է դառնալ 10-15 հազար»: գ) Համամասնական-մեծամասնական մանդատների հարաբերակցության առումով Վ. Դալլաքյանը հայտնեց իր անձնական կարծիքը, ըստ որի՝ հնարավոր է մեծամասնական նվազեցում հօգուտ համամասնականի. «Կոմկուսը, ՀՌԱԿ-ը եւ ՀՅԴ-ն իրենց առաջարկություններում փաստարկում են 50-50 հարաբերակցությունը, այսինքն՝ 65 մեծամասնական, 66 համամասնական: Առայժմ այս թվերը քննարկումների ընթացքում են: դ) Ընտրական հանձնաժողովում կառավարության անդամներին հատկացրած 5 թիվը եւս կարող է նվազել՝ մինչեւ 3-ի, այս տեղերը, բնականաբար, կզբաղեցնեն կուսակցությունները: ե) Հասարակական կազմակերպությունների կողմից ներկայացվել են ընտրությունների վերահսկումը երաշխավորող եւ ընտրողների դիտորդական առաքելություններին վերաբերող բազմաթիվ առաջարկներ, որոնց «Երկրապահը» դարձյալ համաձայն է:

Երկուշաբթի «Երկրապահի» զիջումների սահմանը կառարկայանա, բայց արդեն ըստ ամենայնի կարելի է կանխատեսել, որ «Երկրապահի» ընտրական օրենսգրքի տարբերակը կընդունվի ամբողջությամբ՝ առանց քաղաքական լուրջ աղմուկների: Մեծ համաձայնությունը կնքվել է:

Ն. ԴՈՒԼԲԱՐՅԱՆ

ԱՌԵՎՏՈՒՐ

Հսկիչ-դրամարկղները եւ դրանց ծանր հետեւանքները...

«Այսօր Հայաստանում ստեղծված է մի իրավիճակ, երբ գործող օրենքների սահմաններում եկամուտ ստանալը հնարավոր չէ, իսկ օրենքները շրջանցելով աշխատելը՝ ոչ ձեռնտու: Այսպիսի պայմաններում գործարարությունը դառնում է անիմաստ կամ վատթարագույնը՝ քրեորեն դատապարտելի գործունեություն», երեկ ՀՀ Վաճառականների միության (ՎՄ) մամուլի ասուլիսում հայտարարեց նախագահ Մակիչ Դեմիրյանը: ՎՄ գնահատմամբ, այսօրվա իշխանություն-գործարարություն փոխհարաբերությունը նման է «ուրագի քաղաքականության». ստեղծված է չինովնիկների մի հզոր բանակ, որը կոչված է պաշտպանել պետության շահերը, բայց ներկա պայմաններում այդ քողի տակ իր շահն է հետապնդում: Գործարար մարդը, մնալով անպաշտպան եւ չհավատալով գործող օրենքներին, վերածվում է չինովնիկի համար միակ եկամտի աղբյուրի:

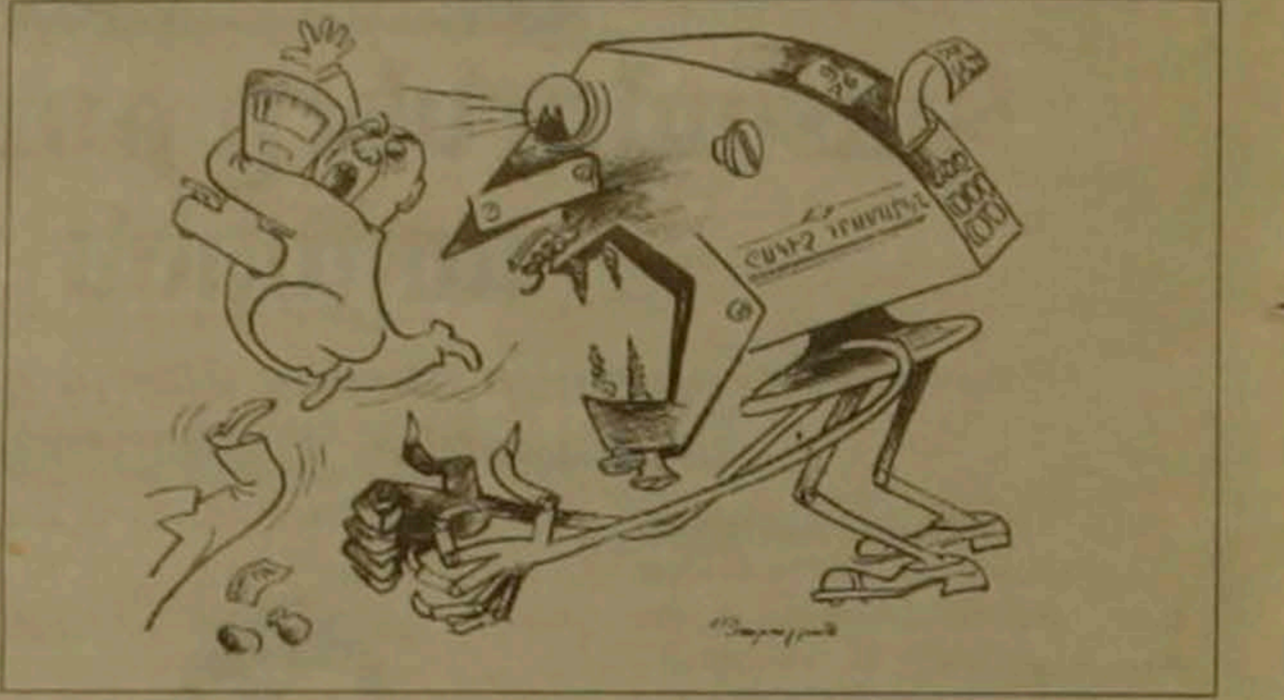

Որպես վերոհիշյալի ապացույց վաճառականների միության ներկայացուցիչները մանրամասն քննարկեցին ՀՀ կառավարության «Հսկիչ-դրամարկղային մեքենաների ներդրման մասին» որոշումը, որը պետք է կիրառվի 1999-ի հունվարից: Ըստ այդմ, հանրապետության բոլոր խանութները, վարսավիրանոցները, հյուրանոցները, ավիադրամարկղները, վառելանյութի վաճառքի կետերը, սաունաներն ու խաղատները պարտադիր պետք է ունենան քաղաքակիրթ առեւտրի եւ սպասարկման խորհրդանիշ դարձած այդ մեքենաներից, հակառակ դեպքում (ինչպես ահաբեկում էր կառավարության մեկ շաբաթ շարունակ հեռուստատեսությամբ ցուցադրվող «գովազդ-հոլովակը»)՝ տնտեսվարողները տուգանվում են մի քանի հարյուր հազարի հասնող գումարներով: Ի դեպ՝ հսկիչ դրամարկղների ներդրման մասին որոշումներ են ընդունվել ՀՀ գրեթե բոլոր կառավարությունների եւ վարչապետների օրոք, բայց կիրառության մեջ չեն դրվել՝ հաշվի առնելով շուկայի անպատրաստ լինելու հանգամանքը: Ի տարբերություն նախորդների, ՀՀ ներկայիս կառավարությունը կարծես թե ավելի հաստատակամորեն է տրամադրված այդ որոշման կիրառման հարցում: «Երեւի բյուջեն լցնելու խնդիր կա», կասկածեց Մ. Դեմիրյանը: Ըստ նրա, վաճառականները դեմ են ոչ թե հսկիչ-դրամարկղների ներդրմանը: Ժամանակ ու միջոցներ, մեխանիզմներ են պետք: «Ազգի» այն հարցին, թե որքա՞ն են տեղյակ վերջերս ՀՀ հարկային տեսչության պետի տեղակալի արած այն հայտարարությանը, ըստ որի մոտ օրերս կիրառարկվի հսկիչ-դրամարկղային մեքենաների ներդրման եւ սպասարկման կարգը, Հ. Պողոսյանը հայտնեց, որ այդ կարգի նախնական տարբերակում կան մի շարք հարցականներ. նախ՝ մեքենաների տեխնիկական սպասարկումը պետք է իրականացնեն պետության կողմից լիազորված կազմակերպությունները, չկա դրանց լիցենզավորման կարգը: Մեքենայի ֆիսկալ հիշողության վրա դրվում է հարկային տեսուչի անձնական կնիքը՝ տնտեսվարողին այդպիսով դարձնելով նրա կամայականությունների զոհը (պատահական չէ, որ հարկային տեսուչներն ամենաունեւոր խավն են Հայաստանում): Երկու շաբաթից մինչեւ ամիսուկես է պետք, որպեսզի մարդը կարողանա տիրապետել մեքենայի աշխատանքին: Մեքենայի անսարքության դեպքում նշված են ինչ-որ ժամկետներ, հստակեցված չէ, թե տնտեսվարողն այդ ընթացքում պե՞տք է շարունակի իր աշխատանքը, թե՝ ոչ, եւ այլն:

«Նման որոշումներով մենք ոչ միայն քաղաքակիրթ երկիր չենք դառնա, այլեւ շատ հեռու կլինենք դրանից», թերի, անկատար ու «աբսուրդ» որոշումներով Հայաստանի գործարարությունը գնում է դեպի կաթվածահար վիճակի: Սա էր Վաճառականների միության միանշանակ եզրակացությունը. հենց այդպիսի որոշումներն են ստիպում գործարարներին գնալ հանցագործության, ծախս ճանապարհների: Վաճառականների միությունը պատրաստ է իշխանություններին տրամադրել որեւէ օբյեկտ, եւ թող նրանք մեզ բոլորիս ապացուցեն, որ օրինապահ հարկատու լինելով հնարավոր է Հայաստանում գործ ծավալել: «Դա անհնար է»՝ ապացուցում են վաճառականների բերած փաստարկները...

ԳԱՅԱՆԵ ՄՈՒՐԱԴՅԱՆ

Քաղաքացիական նոր օրենսգիրքը՝ սեփականության անձեռնմխելիության հանձնառու

1999 թ.-ի հունվարի 1-ից ուժի մեջ կմտնի ՀՀ քաղաքացիական նոր օրենսգիրքը, որը քաղաքացիական փոխհարաբերությունների, սեփականության իրավունքի եւ անշարժ գույքի տնօրինման նոր դրույթներ է պարունակում եւ ըստ այդմ գործարկման առնվազն սկզբնական շրջանում կուղեկցվի դժգոհությունների ալիքով: «Ֆեմիդա» հասարակական կազմակերպությունն այդ առումով օգտակար նախաձեռնություն է դրսեւորել՝ լրագրողների հետ երկխոսության հրավիրելով Հայաստանի վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական եւ տնտեսական գործերով պալատի նախագահ Արման Մկրտումյանին, որը միաժամանակ օրենսգրքի համահեղինակ է: Երեկ պրն Մկրտումյանի հարմարավետ առանձնասենյակում տեղի ունեցած հանդիպումը երկրորդն էր նախատեսված շարքում եւ նվիրված էր «սեփականության սուրբ իրավունքի» խնդիրներին: Պրն Մկրտումյանն անկեղծ էր եւ տեսական (օրենսդրական) թեզերն ամրապնդում էր կյանքից վերցված հյութեղ օրինակներով:

Հունվարի 1-ից սեփականության բացարձակ իրավունքի անձեռնմխելիությունը տեղափոխվում է նոր, ժամանակակից ռելսեր՝ էականորեն պարզեցնելով այդ հողի վրա ծագող եւ դատարանից դատարան «չափչփող» գործերի հանգուցալուծումը: Սեփականության բացարձակ իրավունքը սահմանված է Սահմանադրության 8-րդ հոդվածով եւ ամրագրված է քաղաքացիական օրենսգրքի երրորդ հոդվածով. դա սեփականությունը տիրապետելու, օգտագործելու եւ տնօրինելու եռակի իրավունքն է, որ սեփականատիրոջ բացառիկ մենաշնորհն է, մինչդեռ նրան առնչվող անձինք կարող են օգտվել այդ իրավունքի «մասնաբաժիններից»:

Սեփականության բացարձակ իրավունքը սահմանափակվում է երեք գործոնով: Առաջինը գրավի իրավունքն է (սա դասական գույքային իրավունք է), որ սահմանափակում է սեփականության տնօրինման իրավունքը: Երկրորդը գույքի օգտագործման իրավունքն է, որի դասական տարբերակը գույքի վարձակալությունն է, որ սահմանափակում է սեփականության օգտագործման իրավունքը: Երրորդը սերվիտուտներն են, որոնք ուրիշի սեփականությունը օգտագործելու սահմանափակ իրավունք են տալիս:

Պրն Մկրտումյանն ընդգծեց սեփականությանն առնչվող բոլոր գործարքների գրավոր ամրապնդման («գրավոր կուլտուրայի») բացառիկ կարեւորությունը, քանզի այլապես դատարանն իրավասու չէ եւ չի կարող պաշտպանել հայցվորի իրավունքը: Անշարժ գույքի վերաբերյալ բոլոր գործարքները ենթակա են նոտարական կարգով վավերացման եւ պետական կադաստրում գրանցման: Հակառակ դեպքում սեփականության իրավունքը կարող է անվավեր ճանաչվել: Սեփականության իրավունքը ձեռք է բերվում բացառապես սեփականատիրոջ համաձայնությամբ, դադարեցվում՝ կամավոր սկզբունքով կամ դատարանի միջոցով: Այստեղից՝ արժեքավոր խորհուրդ բոլոր նորահարսերին. ամուսնանալուց առաջ եւ հետո հետամուտ լինել սեփականության իրավունքի վավերացմանը. դատարանն այնուհետ չի հավաստելու նրանց արգումենտներին: Նույնը վերաբերում է սեփականատիրոջ ընտանիքի մյուս անդամներին:

Վերջին տարիներին իրականացված անհատույց սեփականաշնորհման արդյունքում, ինչպես հայտնի է, ընտանիքի անդամները համասեփականատերեր են, ուստի այդ հողի վրա առաջացող վեճերը կարգավորելու նպատակով նոր օրենսգիրքը դատարանին իրավունք է վերապահում սեփականության բաշխման «անհնարության եւ աննպատակահարմարության վերաբերյալ տեխնիկական եզրակացություն» ստանալու դեպքում հրապարակային սակարկություններով վաճառել վիճելի օբյեկտը եւ գոյացած գումարը բաժանել համասեփականատերերի միջեւ:

Պրն Մկրտումյանի համոզմամբ, հունվարի 1-ից հետո մենք կունենանք դատավորական հզոր, պաշտոնյաների համակրանքներից ու հակակրանքներից, ըստ այդմ, ճնշումներից անկախ «կորպուս»: Վերջինիս անկախության երաշխիքը դատավորների «անփոփոխելիության» դրույթն է. «ցմահ» (ավելի ճիշտ, մինչեւ 65 տարեկանը) նշանակված դատավորը, համապատասխան աշխատավարձային ապահովմամբ, անխոցելի է ինչպես ճնշումների, այնպես էլ, գոնե մասամբ, կաշառատվության նկատմամբ...

ԼԻԼԻԹ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակության է տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետության 47
ֆաքս 562941, AT&T (3742) 151065,
e-mail INTERNET azg2@arminco.com
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ / հեռ. 529221
Տնօրեն
ՀՐԱՅՐ ԶՕՐԵԱՆ / հեռ. 562863
Համակարգչային ծառայություն / 562941
Apple Macintosh համակարգչային սարուածք «Ազգ» թերթի
Յղումը «Ազգին» պարտադիր է
Նյութերը չեն գրախոսվում ու չեն վերադարձվում
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor
H AVEDIKIAN / phone 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

ԸՆԹԱՑԻԿ

ՀԱՐՑԱԽՈՒՅԶ

Սահմանադրությունը վերմակ չէ

Համոզված է «Սոցիոմետրի» տնօրենը

«Սոցիոմետր» անկախ սոցիոլոգիական կենտրոնը Ահարոն Ադիբեկյանի գլխավորությամբ շարունակում է հասարակական կարծիքի փորձագիտական հարցումների պրակտիկան, որի հերթական ամփոփագիրը Սահմանադրության բարեփոխումների առնչությամբ, երեկ ներկայացվեց լրագրողների դատին: Պրն Ադիբեկյանը հայտնեց, որ ամփոփագիրն ուղարկվել է սահմանադրական փոփոխությունների հանձնաժողովի անդամներին եւ ԱԺ պատգամավորներին. կօգտվե՞ն նրանք փորձագետների եզրակացություններից, թե՞ կանտեսեն կատարված աշխատանքը, «ղսմաթի» խնդիր է:

Նախորդ (նախագահի 200 օրվան նվիրված) հարցման մասնակիցների թիվն այս անգամ համալրվել է իրավաբաններով (յուրաքանչյուր 4-րդ փորձագետ իրավաբան է), ինչը, պրն Ադիբեկյանի կարծիքով ընդգծում է հարցման կարեւորությունը, որ հովանավորել (իմա՝ ֆինանսավորել) է ԱԺ-ն:

Փորձագետների կարծիքով, սահմանադրական փոփոխությունների հանձնաժողովում իրավաբանների բացակայությունն անթույլատրելի է, քանզի կուսակցական գործիչների համար «Սահմանադրությունը մի վերմակ է, որ յուրաքանչյուրը փորձում է իր վրա քաշել»: ԱԺ նախագահի նկատառումների, ՍԴ նախագահի առաջարկների, հիշյալ հանձնաժողովի եռամսյա գործունեության հիման վրա կազմված 19 հարցադրումների ամփոփումը «Սոցիոմետրին» հանգեցրել է 23 արժեքավոր եզրակացության: Փորձագետների 47 տոկոսն, օրինակ, ՀՀ Սահմանադրությունը ձեւական է համարել, 36 տոկոսն ընդգծել է նրա բացասական դերը երկրի զարգացման գործում: 41 տոկոսը (14-ի դիմաց) կողմնակից է սահմանադրական փոփոխություններին (այդ թվում 55 տոկոսը՝ մասնակի բարեփոխումներին, 43-ը՝ նոր Սահմանադրության ընդունմանը): Փորձագետների կարծիքով, սահմանադրական վեճերը պետք է լուծվեն ՍԴ միջոցով: Վերջինս, 34 տոկոսի համոզմամբ, պետք է ընտրվի ԱԺ եւ Նախագահի (50-50 համամասնությամբ), 27 տոկոսի կարծիքով՝ ԱԺ կողմից: Մեծամասնությունը վստահ է, որ ՍԴ դիմելու իրավունք ունեցողների շրջանակը էական ընդլայնման կարիք ունի:

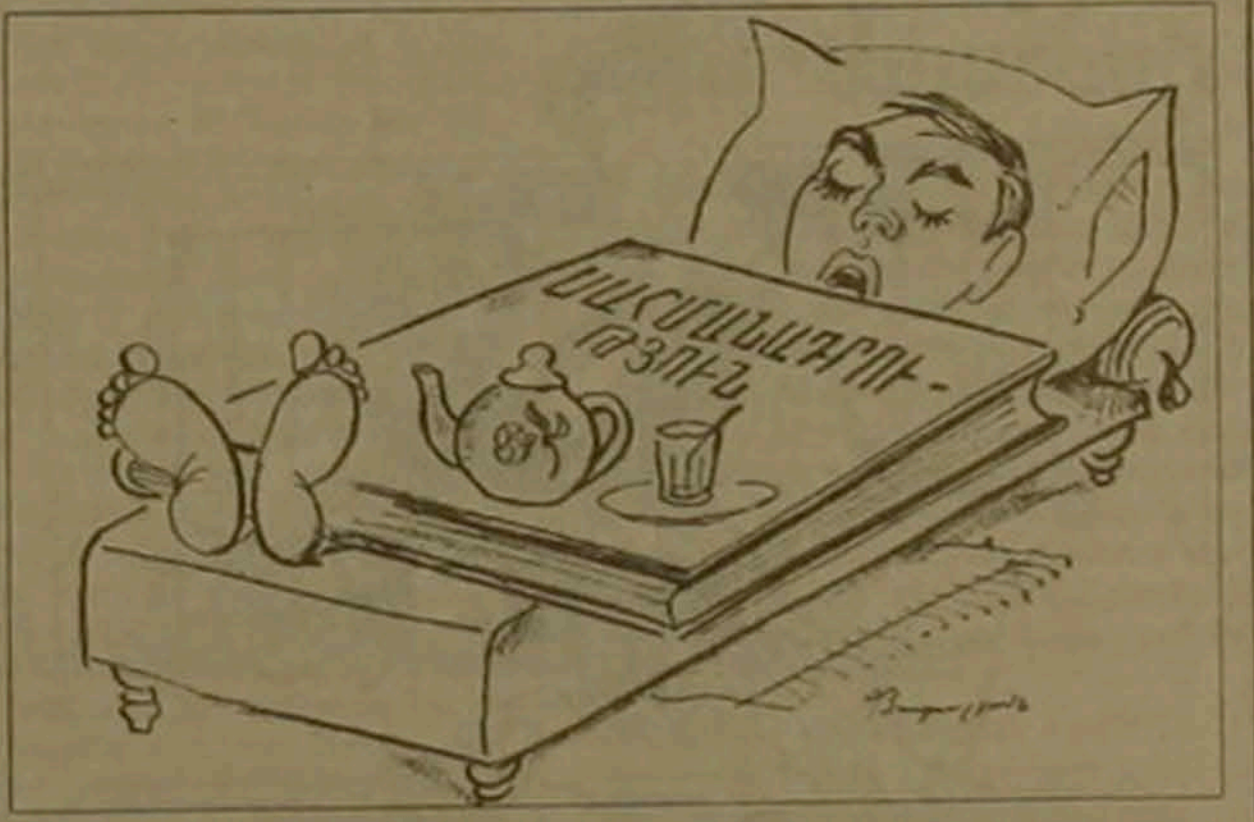

Նախագահը, փորձագետների 70 տոկոսի կարծիքով, «պետության գլուխ» է եւ «ազգի միասնության խորհրդանիշ», եւ միայն 24 տոկոսի կարծիքով՝ «պետության եւ գործադիր իշխանության գլուխ»: 40 տոկոսը իշխանությունների բաժանման գործում եղանակ է համարել հավասարակշռված նախագահական համակարգը իշխանական երեք թեւերի ընտրովիությամբ, մինչդեռ 25 տոկոսը նախընտրել է կիսանախագահական կառավարումը, որի դեպքում նախագահը եւ ԱԺ-ն համատեղ են նշանակում վարչապետին, մարզպետներին եւ դատավորներին:

Առավել ժողովրդավարական է համարվել համամասնական-մեծամասնական (26 տոկոս) կամ միայն մեծամասնական (15 տոկոս) համակարգը 100-130 պատգամավորով, 10 տոկոսը գերադասել է համամասնական համակարգը: Պրն Ադիբեկյանի կարծիքով, մեծամասնական համակարգը թույլ է տալիս վերահսկել «մեր կողմից ընտրված եւ մեր շարունակությունը» կազմող Ազգային ժողովը՝ հակառակ համամասնականի, որն, ի հավելումն, նույնպես չի ապահովագրում ընտրական խախտումներից: Փորձագետների մեծ մասը կիրառելի է համարել 15 խորհրդարանական հանձնաժողովների տարբերակը, ավելի հաճախ նշվել են դրանցից 6-ը:

Դատական համակարգը, փորձագետների 57 տոկոսի գնահատմամբ, պետք է լինի ընտրովի, 33 տոկոսի կարծիքով՝ սահմանափակ ժամկետներով նշանակվի հասուն ներկայացուցչական ատյանի կողմից: Դատարանի անկախության հարցում կարեւորվել է երդվյալ ատենակալների ինստիտուտը, հսկողության առումով՝ եռաստիճան համակարգը, դատարանների վերահսկողության հասուն ատյանի զուգակցությամբ:

Մնում է, որ «7 դայակ ունեցող, բայց հսկողությունից դուրս գտնվող» մեր Սահմանադրության բարեփոխիչները չզլանան օգտվել «Սոցիոմետրի» արժեքավոր հետազոտությունների պտուղներից՝ ժողովրդավարացման հերթական օղակին ընդառաջ:

ԼԻԼԻԹ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Հազարավոր զոհերի հոգեհանգիստ... մի քանի ունկնդիր

Կմկմացող սարկավագ, թաղածային երգեցողություն, եւ մի 16 հոգի, կեսը՝ գերմանացիներ: Սա էր դեկտեմբերի 13-ին Քյոլնի Ս. Սահակ-Մեսրոպ եկեղեցում մեջս դրոշմված առաջին պատկերը: Երկրաշարժի 10-րդ տարելիցին տրվող պատարագն ու հոգեհանգիստն ասես թաքուն էր մատուցվում: Հոգեւորականներից մեկը գերմանացիների առջեւ սկսեց արդարանալ՝ հեռվից են գալիս, քնահարամ, ավելի ուշ շատերը կգան: Չէր սխալվում: Դուռը բազմիցս բացուխուփ եղավ, այդուհանդերձ ուրիշ կիրակիների համեմատությամբ արարողությունը շատերին այդպես էլ «չհետաքրքրեց»: Չակերտների մեջ դրված այս ձեւակերպումն իմը չէ: Գյումրիից փախստականի կարգավիճակ հայցող մի ընտանիքի պատասխանն էր սա, երբ հեռախոսով հարցրի՝ ինչո՞ւ ներկա չէին: Մեկ ուրիշն այլ պատճառաբանություն գտավ, թե նույնը պետք է դեկտեմբերի 7-ին արվեր:

Ինձ համար դժվար էր պատասխանել եկեղեցի եկած տարեց մի կնոջ հարցերին. «Տարբեր օրեր տարբեր հուշերեկոներ են անում: Բայց պատարագը մեկն է, զոհերի ականջին երեւի միայն այս հնչյուններն են լսելի: Ասա տեսնեմ, եթե պաշտոնական վերաբերմունք լիներ, ո՞վ պետք մատուցեր պատարագը: Իհարկե՝ առաջնորդը, այնինչ պատարագիչը քահանան էր, դեսպանությունն իր ողջ կազմով հոգեհանգստը չպիտի՞ հարգեր, այնինչ 2 դիվանագետի նկատեցի, Գերմանիայում գործող տարբեր տեսակի հասարակական ու մշակութային կազմակերպություններից քանիսի՞ ղեկավարներին տեսար: Ես՝ ոչ մեկին: Եթե լինես աղետի գոտում, գյումրեցուն լավ կհասկանաս՝ ժամքը դարձել է ռեկլամի առարկա»:

ԱՆԱՀԻՏ ՀՈՎՍԵՓՅԱՆ

Քյոլն

Լոռու մարզում բնակարան չունի մոտ 10 հազար ընտանիք

ԵՐԵՎԱՆ, 15 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Խորհրդային տարիներին Լոռու մարզը իր ունեցած արդյունաբերական ձեռնարկությունների թվով Հայաստանում գրավում էր 2-րդ տեղը, այդ ձեռնարկություններն ունեին 60 հազար աշխատակից, այսօր այդ թիվը 16 հազար է: Տեղեկացնելով այս մասին դեկտեմբերի 15-ին լրագրողների հետ կայացած հանդիպման ժամանակ Լոռու մարզպետ Հենրիկ Քոչինյանը նշեց, որ «եթե արդյունաբերությունը չաշխատի, մեր երկիրը հեռանկար չի ունենա»:

88-ի աղետի հետեւանքով Լոռու մարզում տուժել է մոտ 392 հազար մարդ, այժմ 9840 ընտանիք բնակարան չունի: Ու այսօր բնակարանային խնդիրը մարզում լուծվել է 50 տոկոսով միայն: Նախատեսված է մինչեւ 2001 թվականը այս խնդիրը լիովին լուծել: 1999 թվականին ՄԱԿ-ի փախստականների հարցերով գերագույն հանձնակատարի գրասենյակը մարզում բնակելի տներ կկառուցի 43 ընտանիքի համար:

Սակայն մարզպետը ավելի կարեւորեց մարզում դպրոցների կառուցումը, ըստ նրա, դա կկանգնեցնի նաեւ սահմանամերձ գյուղերի ամայացումը: Մտահոգող է նաեւ այն, որ մարզում զգացվում է 500 ուսուցչի կարիք, մինչդեռ Վանաձորում գործում է մանկավարժական ինստիտուտ:

Մինչ այժմ Լոռու մարզին աջակցել են «Հայաստան» հիմնադրամը, Սոցիալական ներդրումների հիմնադրամը, ինչպես նաեւ «Փրկեք երեխաներին» եւ «Սնունդ՝ աշխատանքի դիմաց» կազմակերպությունները:

Երեւանում թունավորված ընտանիք պահածոյացված բանջարեղենից

ԵՐԵՎԱՆ, 15 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Վերջին մեկ շաբաթվա ընթացքում Երեւանում արձանագրվել է սննդային թունավորման դեպք, որի հետեւանքով բոտուլիզմով հիվանդացել են միեւնույն ընտանիքի 4 անդամներ: Հիվանդները ծայրահեղ ծանր, գրեթե մահամերձ վիճակում գտնվում են հիվանդանոցում:

Ինչպես «Նոյյան տապանի» թղթակցին հայտնեց ՀՀ առողջապահության նախարարի մամուլի եւ հասարակայնության հետ կապերի գծով խորհրդական Ռուզանա Գեւորգյանը, սննդային ծանր թունավորման բոլոր դեպքերը պայմանավորված են տնային պայմաններում պահածոյացված բանջարեղենի օգտագործմամբ: Տիկին Գեւորգյանը նշեց, որ սննդային թունավորումից կարելի է խուսափել, եթե տնային պայմաններում պատրաստված պահածոներն օգտագործումից առաջ ենթարկվեն կրկնակի ջերմային մշակման:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

Դատավորները թող մի քիչ սպասեն

Սկիզբը էջ 1

Իսկ այդ հունը պահանջում է դատական իշխանության մարմինների աշխատավարձերի բարձրացում: Միջազգային ֆինանսական կազմակերպություններին բնականաբար առայժմ չի հուզում Հայաստանում նվազագույն աշխատավարձի բարձրացման խնդիրը, ինչպես նաեւ եկամուտների եւ ծախսերի հայտարարագրման անհրաժեշտությունը: Կառավարությունն էլ կրավորական դիրք որդեգրած՝ հետեւում է նրանց պահանջին: Ի հետեւանս ԱԺ-ին երրորդ անգամ առաջարկվեց քննարկել դատական համակարգի աշխատողների աշխատավարձերի բարձրացման օրինագիծը: Փոքր-ինչ առաջ անցնելով փաստենք, որ կառավարության այս երեք փորձերն էլ ավարտվեցին մերժմամբ: Երեկ ԱԺ-ն ընդամենը 67 «կողմ», 6 «դեմ» եւ 5 «ձեռնպահ» ձայներով մերժեց բարձրացնել դատավորների աշխատավարձը՝ այն իրավացի փաստարկով, որ աշխատավարձերի քաղաքականությունը պետք է լինի տրամաբանված եւ համակարգային: «Թող դատավորները մի քիչ սպասեն, սկսենք բարձրացնել նվազագույն աշխատավարձը, ուսուցիչներինը, բժիշկներինը, ընդունենք պետական ծառայողի մասին օրենքը, ծախսերի եւ եկամուտների պարտադիր հայտարարագրումը», այս էր ԱԺ վճիռը:

Եթե նույնիսկ 5 հազար դոլար աշխատավարձ էլ տաք, կաշառք կվերցնեն

Թե «Երկրապահ», թե «Հայրենիք» խմբերի, թե «Հանրապետություն» միավորման եւ անկախ շատ պատգամավորներ շեշտեցին, որ առանց ծախսերի ու եկամուտների հայտարարագրման, անհնար է պայքարել դատական համակարգում կաշառակերության դեմ: Ֆինանսավարկային, բյուջետային եւ տնտեսական հարցերի մշտական հանձնաժողովի նախագահ Արմեն Եղիազարյանը հարակից զեկուցմամբ պնդեց, որ դատավորների աշխատավարձի բարձրացումն արդյունավետ կլինի, եթե կառավարությունը որոշում ընդունի ապրիլի 1-ից գոնե դատավորների համար սահմանել գույքի հայտարարագրում, իսկ ապա՝ ամեն ամիս եկամուտների եւ ծախսերի հայտարարագիր: Հակառակ դեպքում աշխատավարձը 3-5 հազար դոլար դարձնելու դեպքում էլ, միեւնույն է, կշարունակվի կաշառակերությունը, Հայաստանում եթե անգամ դատավորի պաշտոնական աշխատավարձը սահմանվի 0 դրամ, միեւնույն է, դատավոր դառնալ ցանկացողները չեն պակասի: Արամազդ Զաքարյանը շեշտեց, որ առանց այն էլ լարված բյուջեի պարագայում պետք չէ դիմել լրացուցիչ ռիսկերի՝ բարձրացնելով դատավորների աշխատավարձը: Աշխատավարձերի քաղաքականությունը պետք է սկսել բժիշկներից, ուսուցիչներից, ինչու ոչ՝ պատգամավորներից: Մկրտիչ Գիմոյանը, որին կարելի է համարել նախակարապետն աշխատավարձերի բարձրացման քաղաքականության, իր ելույթում շեշտեց, որ կառավարությունն այս կերպ փորձում է լուծել մասնակի խնդիր: Գործադիր իշխանությունն իր աշխատավարձերն ապահովել է խրախուսման ֆոնդերով, դատավորներինը նախատեսում է բարձրացնել, իսկ պատգամավորները մնում են ամենաթշվառ վիճակում. «Մի՞թե նորմալ է 60 դոլարով անկախ պատգամավոր ունենալ»:

Այս փաստարկների ներքո բավական հետաքրքիր էր Պարույր Հայրիկյանի ելույթը, որը միանշանակ կողմ լինելով օրենքի նախագծին, չգիտես ինչու, պաշտոնային դրույքաչափերի չբարձրացման մեղավորների թվում հատկապես նշեց լրագրողներին: Պարզվում է՝ որոշ լրագրողներ եւ նրանց խմբագիրները, որոնք Պ. Հայրիկյանի պնդմամբ, «հանրապետության նախագահից ավելի փող են ստանում», խոչընդոտում են իրենց աշխատավարձերի բարձրացմանը: Կարող ենք հաստատել, թե «որոշ լրագրողներ եւ նրանց խմբագիրները», իրոք, պատգամավորի աշխատավարձից ավելին են ստանում, բայց նրանք միշտ էլ կարող են անվախ հայտարարագրել իրենց ծախսերն ու եկամուտները, ինչը չի կարելի ասել շատ ու շատ պատգամավորների եւ քաղաքական կառույցների ու գործիչների մասին:

Օրենքի նախագիծը ներկայացնող ֆինանսների եւ էկոնոմիկայի առաջին փոխնախարար Արա Ասլիկյանն անկեղծ էր՝ պատասխանելով պատգամավոր Մակեյանին. «Օրենքի այս նախագծով չի լուծվի ոչ կաշառակերության խնդիրը, ոչ էլ դատավորների սոցիալական կուտակված հարցերը»: Այնուհանդերձ, կառավարությունը նախընտրում է բարձրացնել դատավորների աշխատավարձերը՝ առանց հայտարարագրման 200-420 դոլար՝ կախված պաշտոնից, քանզի, ըստ Արա Ասլիկյանի, Հայաստանը դեռեւս պատրաստ չէ եւ չունի ծախսերն ու եկամուտները ճշմարիտ հայտարարագրելու մեխանիզմներ: Եվ ԱԺ-ն մերժեց մի ծաղկով գարուն բերելու նման օրինագիծը:

Խորհրդարանն առաջին ընթերցմամբ վավերացրեց պատգամավոր Արմեն Եղիազարյանի նախաձեռնությունները պետական գույքի մասնավորեցման օրենքում փոփոխություններ կատարելու, ըստ որի՝ համայնքային սեփականություն համարվող ոչ բնակելի տարածքները 99 թ. հունվարի 1-ից մասնավորեցնելու դեպքում ստացված միջոցներն անմիջապես կուղղվեն տեղական բյուջե, ինչպես նաեւ մաքսատուրքերի մասին օրենքը, որը մի հաջող փորձ է կանոնակարգելու մաքսային «ավգյան ախոռները» եւ մաքսատուրքի միջոցով խթանելու տեղական արտադրությունն ու արտահանումը՝ ի հակակշիռ ներմուծման: Օրենքի 11, 12 եւ 13 հոդվածները սահմանում են ներմուծվող ապրանքի մաքսային արժեքի որոշման սկզբունքները եւ դրանց բողոքարկումը: Հիշեցնենք, որ մաքսային արժեքի որոշման կամայականությունն ազատ տնտեսական մրցակցությունը բացառող եւ ստվերային հովանավորությունը խրախուսող ամենատարածված երեւույթն է Հայաստանում:

digitised by A.R.A.R.@

Օրախնդիր

«Ավելորդ մարդը», այսպես է կոչվում թատերագիր Գեւորգ Սարգսյանի պիեսը, որ վերջերս բեմ հանեց Սունդուկյանի անվան թատրոնը:

Հազվագյուտ բան. ժամանակակից ազգային պիես մեր երբեմնի գլխավոր թատրոնում: Իհարկե, պետք է նայել: Ծախս արեցի (պարտերի տոմսն արժե 600 դրամ), մի լավ մրսեցի գրեթե երկու ժամ: Ինչպես, արժեր նայել թեկուզեւ մրսելու գնով. կարգին պիես, կարգին բեմադրություն, կարգին դերակատարներ: Ժանրը՝ տրագիկոմեդիա (ողբերգակատակերգություն՝ շատ երկար է), թեեւ ծրագրում սխալմամբ «սատիրական կատակերգություն» է գրված: Բովանդակությունը՝ միանգամայն արդիական. մեղադրանք մեր այսօրվա իրականության հասցեին:

(մեր օրերում սա հասկանալի գնահատելի է): Միամտություն չհամարեք ինձ զարմացրեց, թե դերասանն ինչքան է քաջառողջ, որ այս ցրտին իր դերը խաղում է գրեթե կիսամերկ: Անձնազոհ խաղ: Միակ դիտողությունս. դերասանը պետք է ուշադրություն դարձնի կերպարի զարգացման վրա, որ նա ներկայացման սկզբում եւ վերջում նույնը չլինի: Սարությանն էլ լավ է խաղում իր դերը, թաքնված հումորի զգացումը նրա խաղի առավելությունն է, բայց պետք է նկատել եւ այն, որ հակասություն կա խարակտերային ուժեղ դերասանի եւ դերի քնարական խառնվածքի միջեւ՝ ջութակի նվագով հանդերձ: Առաջինը ճնշում է երկրորդին: Մովսիսյանը, որ նուրբ հեգնանքի զգացում ունեցող դերասան է, բոլորովին հզոր բժշկի բացասական դերը խաղում է բացահայտորեն ուղղ-

ոչ միայն հմուտ բեմադրիչներ, այլեւ ամենից առաջ Գուրգեն Ջանիբեկյանի, Արուս Ասրյանի, Դավիթ Մալյանի, Բաբկեն Ներսիսյանի, Մհեր Մկրտչյանի, Մետաքսյա Սիմոնյանի, Էդգար Էլբակյանի, Խորեն Աբրահամյանի, Սոս Սարգսյանի նման ձգողական անդիմադրելի ուժ ունեցող դերասաններ, որ չկան հիմա կամ այս թատրոնում չեն:

Հիմա ո՛չ այդ ներկայացումները կան, ո՛չ այն հանդիսատեսներն իրենց տրամադրությամբ:

Վերջերս, հեռուստեսիլային մի հարցազրույցում, այն հարցին, թե ինքը ե՞րբ կխաղա Սունդուկյանի թատրոնում, Սոս Սարգսյանը տվեց կարճ պատասխան՝ երբ Սունդուկյանի թատրոնը դառնա Սունդուկյանի թատրոն:

Չի՛ դառնա, էն թատրոնը չի դառնա եւ չի էլ կարող դառնալ: Թատ-

կու տարի անց վերադառնալ եւ անմեղորեն, որպես ոսներն ամպոտ հրեշտակ, հարցնել՝ ինչո՞ւ լուծարեցիք թատրոնը... Սա նույնքան տարօրինակ է, որքան այն արդարացումը, թե ինքը, իբրեւ թատերական գործիչների միության նախագահ, բոլորովին մեղք չունի Դերասանի տունը՝ թատերական միության փառավոր շենությունը կորցնելու մեջ: Պետք էր պահել, ինչպես պահվեցին Ճարտարապետի տունը եւ Գրողների տունը, որոնք եւս շա՞տ համար էին օտարերկրյա դեսպանատների համար: Օտարերկրյա մեծ պետությանն էլ պատիվ չի բերում դեսպանատուն ստեղծել տեղական մշակույթը վնասելու գնով:

Զարմանալ ու դեռ հայտարարել, թե ինքը եկել է ոչ թե պատասխաններ տալու, այլ պատասխաններ ստանալու՝ ինչո՞ւ լուծարեցիք թատրոնը..., Իր

անմեղունակ հարցազրույցներով: Ասում է, թե «...ես մի քիչ լավ չեմ հասկանում, թե ինչո՞ւ իմ միասին ինքս պիտի խոսեմ: Մի՞թե չկան մարդիկ, ովքեր կարող են, պետք է եւ պարտավոր են խոսել»:

Կան, կարող են, պարտավոր են: Ահա եւ ընդունում եմ հրավերը եւ խոսում եմ:

Այն էլ պարտավոր եմ ասել, թե ինչ կատարվեց թատրոնի հետ 96-ից հետո: Մեր իմաստուն իշխանությունները, նույն ինքը՝ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանն իմաստուն որոշումներ շատ կայացրեց. աղետաբեր սեփականաշնորհումներից զատ, Մարտիրոս Սարյանի ստեղծած պետական գերբի վերացումն Արարատ լեռան սքանչելի պատկերով հանդերձ, պետական հիմնի ընդունումը՝ կատարելապես օտարամուտ եւ՛ մեղեդիով, եւ՛ խոսքով: Իսկ ուժահաս

Ո՞վ է ավելորդ մարդը. Սունդուկյանի անվան թատրոնի նոր ներկայացման եւ թատրոնի ճակատագրի մասին

Ի՞նչ է պատմում ներկայացումը:

Հանրապետության քաղաքացի՝ բարի ու բարյացակամ մի մարդ Մանուկ Սուսիկյան անունով (դերասան Ալբերտ Սաֆարյան) այնքան վատ է զգում, որ կարիք է լինում շտապ օգնության: Հայտնվում են բժիշկը (Հարություն Մովսիսյան) եւ բուժքույրը (Լուսինե Սարգսյան), միանգամայն ներկայանալի, բայց կատարելապես անհոգի ու անկարեկից մարդիկ: Սրանք չեն էլ լսում հիվանդին, որ ինքը թունավորվել է ամենուրեք վաճառվող անորակ մթերքից: Սրսկում են: Վիճակն ավելի է վատանում: Հանձնարարում են ուշակորույս մարդուն տեղափոխել դիարան:

Տանում են դիարան, որի պատասխանատուն Թադեւոս անունով մի մարդ է (Արմեն Սարության), որը գլուխը մի կերպ պահում է իր անհրապույր գործով: Հիվանդն ուշքի է գալիս, նույնիսկ ուզում է տուն գնալ: Բայց Թադեւոսին, ինչպես թեթեւամիտ պրոֆեսորին (Նորայր Գեւորգյան) եւ ամբողջ հիվանդանոցին ձեռնտու չէ, որ հիվանդը կենդանություն առնի: Ծայր է առնում մի զավեշտական պայքար տուն գնալ ձգտող Մանուկի եւ նրան արգելող Թադեւոսի միջեւ: Սա Մանուկին ստիպում է մեռած ձեւանալ, դեռ կնոջը (Գրետա Մեջլումյան) ու զավակներին (Արմեն Մարգարյան եւ Ռուզան Մեսրոպյան) կանչում է դիարան՝ «հանգուցյալին» տեսնելու: Ի վերջո Մանուկին հաջողվում է տուն ընկնել, եւ նա պայքար է սկսում մեր կյանքում տիրող վիճակի, թունավոր սննդամթերքի վաճառքի դեմ, հանդես է գալիս հեռուստեսիլով: Մանուկին լռեցնելու համար շռայլ նվերներ են բերում ընտանիքին, որ կարիքի մեջ է եւ պատրաստ է կաշառքն ընդունել հաճույքով: Բայց ընտանիքի հայրը մերժելով մերժում է հանուն ճշմարիտ եւ արդար պայքարի, հանուն սկզբունքի: Կինն ու զավակները երես են դարձնում նրանից: Նա այլեւս ավելորդ մարդ է իր ընտանիքում: Մարդը պատեպատ է ընկնում, ուզում է համախոհներ գտնել գեթ փողոցի մուրացկանների մեջ: Բայց արդարության ջատագովը սրանց էլ պետք չէ: Քարկոծում են մարդուն: Հիմա ո՞ւմ է հարկավոր սկզբունքի մարդը: Նա ավելորդ է ամենուրեք: Եվ ավելորդ մարդը, հուսահատ ու ճարահատ, իր ոտքով գնում է դիարան, հանդիպում այլեւս մտերիմ դարձած Թադեւոսին, մեկնվում մահճակալին եւ այս անգամ արդեն մեռնում իսկապես՝ Թադեւոսի կարեկցանքի եւ ջութակի տխուր մեղեդու ուղեկցությամբ:

Ավելորդ մարդը չկա այլեւս:

Պիեսը բեմադրել է Հրաչյա Ղազարյանը՝ հեղինակի ասելիքի ըմբռնումով, գործողության ստույգ զարգացմամբ, բեմական պայմանականությունների առատ, նույնիսկ չափից դուրս լիառատ կիրառմամբ: Այնքան, որ չես հասկանում պարանից կախված հեռախոսը փողոցում ի՞նչ գործ ունի կամ ինչո՞ւ սենյակների պատերի գոնե թեթեւ ակնարկ չկա (նկարիչ Վարդան Ասատրյան): Գործողությունը կարծես կատարվում է անառարկա տարածության մեջ: Պայմանականությունն էլ պիտի չափ ունենա:

Գլխավոր դերը Ալբերտ Սաֆարյանը խաղում է համոզիչ, հոգեբանորեն ստույգ, խոսում է պարզ ու մատչելի

ղագիծ, առանց նրբերանգների:

Այս դիտողությունները չեն խանգարում հավաստելու, որ թատրոնը գտել է ժամանակակից հետաքրքիր պիես եւ բեմադրել ու խաղում է ամենայն բարեխղճությամբ:

Հանդիսասրահը լիքը չէր: Բայց դա չի ամենից վատը, այլ այն, որ հանդիսատեսները ուրախալ չէին, ծիծաղում էին տեղի-անտեղի, ավելի շատ անտեղի:

Այսքանը ներկայացման մասին:

Գանք թատրոնի վիճակին ու ճակատագրին:

Թատրոնն ընթացիկ խաղացանկում ունի ութ բեմադրություն: Դա քիչ չէ: Մարդիկ անում են իրենց կամեցածը եւ կարեցածը, որը չի կարելի չգնահատել:

Քիչ չէ, բայց բավակա՞ն է, արդյոք, Սունդուկյանի թատրոնի երբեմնի վարկն ու համարումը վերականգնելու համար: Ո՛չ, բավական չէ: Շատ կուզենայի, որ բավական լիներ, ու ես չարաչար սխալված լինեի, բայց, դժբախտաբար, այդպես չէ:

Թատրոն ասվածը շենքը չէ, այլ ստեղծագործական կազմն ու զորությունը: Իսկ զորությունը փոքր է: Ոչ թե առհասարակ, այլ առաջադրված մեծ նպատակի համեմատ, որ Սունդուկյանի թատրոնի երբեմնի համարումը ձեռք բերելն է:

Բայց նախ մի քանի խոսք հենց շենքի մասին: 1966-ին, երբ հանձնվեց շահագործման, շենքի եւ հատկապես հանդիսասրահի մեծ ծավալն ինձ վախեցրեց: Ճարտարապետ Ռաֆիկ Ալավերդյանը, նախագծման մյուս մասնակիցների, անշուշտ նաեւ թատրոնի մարդկանց հետ միասին, շատ լայն էր բռնել չափերը:

Մեծամոլությունն ընդունված էր ժամանակի քաղաքաշինության մեջ: Ճիշտն ասած, ինձ չէին ոգեւորում ոչ «Հրազդան» ստադիոնի, ո՛չ Մարզահամերգային համալիրի, ո՛չ էլ Թամանյանի հուշարձանի թիկունքում կառուցվող կասկադի միլիոնանոց Երեւանին անհարիր, քաղաքի թամանյանական ներդաշնակությունը խախտող վիթխարի մասշտաբները: Չէր ոգեւորում Սունդուկյանի թատրոնի հանդիսասրահի մեծ ծավալը նույնպես: Այստեղ ինչպե՞ս կարելի է հանդիսատեսի հետ մտերիմ խոսող հոգեբանական դրամա խաղալ, որ դրամատիկական թատրոնի բուն գործն է: Ճարտարապետությունն ազդեց թատրոնի գեղագիտության վրա. մեծ հանդիսասրահը մեծ էլ ներկայացում էր ուզում, հեռացնում հոգեբանական մակավմարդ նրբահյուս դրամայից: Ուզում էր այնպիսի բազմամարդ ու բազմաշերտ ներկայացումներ, որ կրում էին «Քաոս» կամ «Աշխարհն, այո՛, շուռ է եկել» անունները, Աճեմյանի հզոր տաղանդի փայլատակումները, որոնց տոմսը գնելու համար մարդիկ գիշերով հերթ էին պահում, խարույկ էին վառում, սպասում մինչեւ դրամարկղը բացվեր: Հանդիսատեսի պակաս չէին զգում նաեւ «Ղազարը գնում է պատերազմի», «Դասական գործի», «Տոպազի», «Կատաղի փողերի», «Մադամ Սան-Ժենի», «Ապուշի», «Կորիոլանի» նման մեծակտավ ներկայացումները: Բայց թատրոնը հո չէ՞ր կարող անպայման մեծակտավ գործեր բեմադրել: Բացի այդ, դրանց համար պետք էին

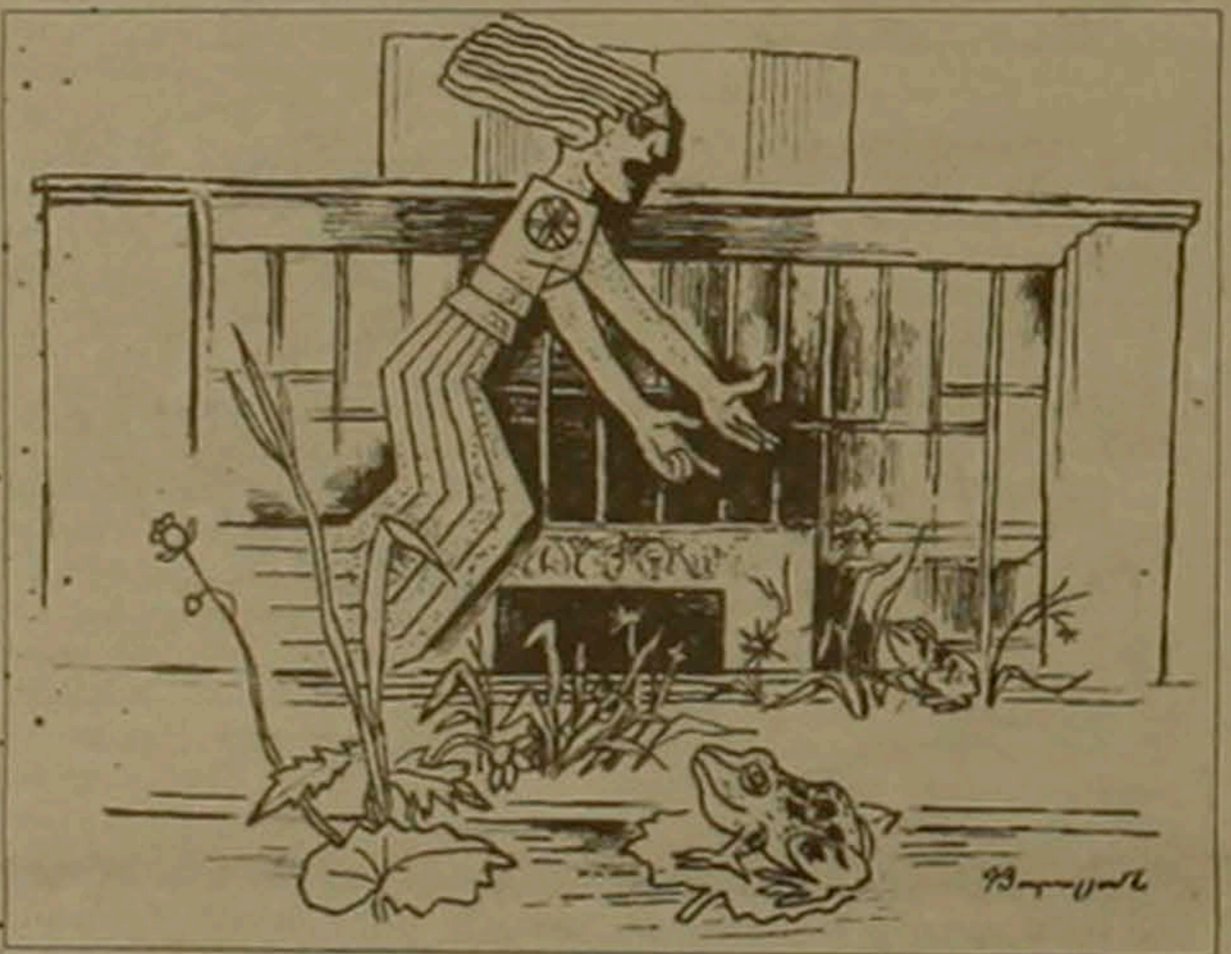

րոնն այնպես չփանդվեց, այնպես չփանդեցին, որ հնարավոր լինի վերստեղծել: Եվ այստեղ ամենից քիչ մեղավոր են թատրոնի այժմյան ղեկավարությունը եւ ստեղծագործական կազմը. մարդիկ անում են ձեռքներից եկածը, բայց դա բավական չէ թատրոնի նպատակին հասնելու համար:

Թատրոնի քայքայումը միանգամից չեղավ: Դա ծայր առավ վաղուց ի վեր, երբ աստիճան առ աստիճան սկսեց նվազել նրա ստեղծագործական կարողությունը: Երբ Մհեր Մկրտչյանը, մի քանի դերասաններով, գլուխն առավ հեռացավ թատրոնից: Երբ Սոս Սարգսյանը, մի խումբ դերասաններով, լքեց թատրոնը: Երբ առաջնակարգ բեմադրիչ Նիկոլայ Ծատուրյանը («Կատաղի փողեր» եւ «Փրկեք մեր հոգիները» ներկայացումների հեղինակը), էլի մի խումբ դերասաններով, պոկվեց այս թատրոնից: Այսպես մի առ մի կտրվեցին Սունդուկյանի թատրոնի ավանդական պատմության լարերը:

Ես բնավ չեմ արդարացնում, չեմ կարող արդարացնել հեռացողներին, բայց կատարվածի գլխավոր պատճառն այն էր, որ թատրոնի ղեկավարությունը, նույն ինքը Խորեն Աբրահամյանը եղավ ոչ թե կենտրոնաձիգ, մարդկանց ի մի բերող, համախմբող ուժ, այլ ընդհակառակը: Այսքան կորուստներին թատրո՞ն կդիմանար: Եվ պակասը լրացրեց հենց Աբրահամյանը, որը դերասանների մի խմբով մեկնեց ԱՄՆ՝ հյուրախաղերի... եւ դա տեւեց երկու տարի: Այսպես 1995-ի ամռանը «Քին» ներկայացմամբ ավարտվեց Սունդուկյանի թատրոնի արդեն իսկ ծվատված պատմությունը: Կտրվեց թատրոնն անցյալի հետ կապող պորտալարը:

Թատրոնն արդեն լուծարված էր:

Արդար բան չի լինի թատրոնի փլուզման ամբողջ մեղքը բարդել Աբրահամյանի վրա: Այստեղ իրենց դերը խաղացին մեր կյանքի դժնդակ պայմանները, որոնց մեջ նա որեւէ մեղք չուներ: Բայց հայտնի է, որ խորտակվող նավի նավապետը վերջինն է լքում նավը, հնում նույնիսկ ջրասույզ էր լինում նավի հետ: Բայց դրա համար մեծ, շա՜տ մեծ առաքինություն էր պետք:

Եվ տարօրինակ չի՞ նավը լքելուց եր-

բավականաչափ շատ լրագրային եւ հեռուստեսիլային հարցազրույցներից մեկում նա իրեն ոչ մի բանում մազաչափ մեղավոր չի համարում, ներկայանում է իբրեւ անիրավված կողմ, անմեղ զոհ:

Մարդիկ կան, որ իրենց շատ հեշտ են անիրավված զգում:

Չպիտի կարծել, որ մարդկանց հիշողությունն այնքան կարճ է, որ ամեն ինչ իսպառ մոռացվել է, ոչ ոք ոչինչ չի հիշում եւ ինչ կամենաս կարող ես ասել:

Խիղճն էլ լավ բան է, չէ՞:

Գործված մեղքերը չեն մոռացվել, Սունդուկյանի թատրոնն այնպես հիմնավոր վարկաբեկող «Պեպո» եւ «Ռանչպարների կանչը» բեմադրություններն էլ չեն մոռացվել: Բայց չեն մոռացվել հայ թատրոնին Աբրահամյանի մատուցած անգնահատ ծառայությունները նույնպես: Ինչպե՞ս կարելի է մոռանալ նրա նշանավոր խաղերն ու բեմադրությունները, որոնք զարդարում են մեր բեմական արվեստի պատմության էջերը՝ Պեպոյի, Մյասնիկյանի, Կորիոլանի, Կորռադոյի, Արշակ Երկրորդի, «Անավարտ մենախոսության» Ավետյանի, Դոկտոր Ստոկմանի, «Մարոյան եղբայրները» եւ «Տերը» կինոնկարների գլխավոր հերոսների ծանրակշիռ դերակատարումները: «Տոպազ», «Հացավան», «Անավարտ մենախոսություն», «Կորռադո», «Դոկտոր Ստոկման» ինքնատիպ, ռեժիսորական համարձակ մտածողության կնիքը կրող բեմադրությունները: Իր գործունեության Լենինականի գեղեցիկ եւ ներդաշնակ շրջանն առաջնակարգ խաղերով ու բեմադրություններով (որոնց մեջ «Թիկունք» խորամիտ ներկայացումը):

Հպարտություն ներշնչող շատ բան կա Աբրահամյանի ստեղծագործական կենսագրության մեջ: Դրանց մասին շատ է գրվել (ես էլ քիչ չեմ գրել), այդ ամենը մասնագիտորեն գնահատվել է լիառատ: Եվ էլի կգրվի: Ինչո՞ւ մոռանալ եւ ուրանալ: Ի՞նչ խղճով կամ իրավունքով:

Այնպես որ՝ աստծունն աստծուն, կեսարինը կեսարին:

Ես չէի ուզենա այս ամենը վերստին հրապարակային խոսակցության առարկա դարձնել, բայց Աբրահամյանն ինքն է ստիպում իր բազմաթիվ

ազգային գլխավոր թատրոնը ոտքի հանելու համար նա ուրիշ ելք չգտավ, քան հրավիրել Վանաձորի Աբելյանի անվան թատրոնի օրինակելի գեղարվեստական ղեկավար Վահե Շահվերդյանին եւ հանձնարարել նրան այդ մեծադժվար գործը, իբր թե դա քիչ էր Երեւանի թատերական ինստիտուտի ռեկտորի դժվարին պաշտոնն էլ հետը: Եվ մեր Ազգային ժողովի պատգամավոր Վահե Շահվերդյանն առանց շփոթվելու սիրահոժար համաձայնեց:

Հերթական կամայական որոշում առանց խորհրդի եւ խորհրդակցության: Ի՞նչ կարիք կա: Այն, ինչ հանրապետության թատերական համահավաք ուժերի գործն էր, հանձնարարվեց մի մարդու: Շահվերդյանն իրոք կարող եւ փորձված բեմադրիչ է (դա անհնար է ժխտել, որքան էլ Աբրահամյանը հետամուտ լինի այդ անվայելուչ նպատակին): Նա մի ամբողջ շարք բարձրորակ բեմադրություններ է արել Վանաձորի թատրոնում, եղել այնպիսի հմուտ (ասել է թե՝ արհեստավարժ) գեղարվեստական ղեկավար, որ թատրոնի անունն ու բարի համբավը հնչեցրել է նաեւ մեր հանրապետության սահմաններից դուրս, արտասահմանում: Ինչո՞ւ անգիտանալ: Բայց Երեւանում եւ Վանաձորում նրան առաջադրված խնդիրներն ու պայմանները տարբեր էին: Նա ի վիճակի չեղավ Սունդուկյանի թատրոնին վերադարձնել երբեմնի համարումը, որ արդեն իսկ կորսվել էր Աբրահամյանի օրոք (տարին միայն մի բեմադրություն սեփական գլխավոր դերակատարությամբ եւ սակավաթիվ հանդիսատեսներով՝ ի՞նչ Սունդուկյանի թատրոն):

Այս թատրոնի երբեմնի համբավը վերադարձնելու համար հարկավոր էին շատ զորեղ ստեղծագործական կազմ, թատերական գործի թափով առաջնորդ, մեծ ազդեցության ներկայացումներ: Եվ մենք կորցրինք Վանաձորի օրինակելի թատրոնը, բայց երբեմնի համբավի տեր Սունդուկյանի թատրոնը, էն թատրոնը ձեռք չբերեցինք:

Լինենք արդարամիտ. Շահվերդյանն այստեղ էլ ցույց տվեց իր բեմադրական փորձն ու ձիրքը, բեմադրեց միանգամայն ընդունելի ներկայացումներ: Այն էլ պետք է ընդունել ու գնահատել, որ նա լավ է հասկանում ազգային թատերագրության առաջնահերթ կարեւորությունը թատրոնի ճակատագրում, ոչ միայն դասական, այլեւ ժամանակակից ազգային պիեսներ, նույնիսկ գործեր ունի աչքի առաջ: Սկսել է Չեխովի «Բալենու այգին» պիեսի բեմադրությունը, ծրագրել է բեմ հանել Լեւոն Շանթի «Հին աստվածները»: Մի խոսքով, թատրոնի ղեկավարը եւ իր ղեկավարած թատերախումբն աշխատում են խղճի մտոք, ամենայն բարեխղճությամբ: Բայց ինչպե՞ս վարվենք, որ նրանց մեծ ջանքերի գնով ստեղծած ներկայացումները հանդիսասրահ լցնելու զորությունը չունեն: Ոչ թե առհասարակ զորություն, այլ այսօրվա հանդիսատեսային անտարբերության պատնեշը քանդելու ստեղծագործական կարողություն:

Եվ հենց այստեղ պետք է խոսել թատրոնի ամենադժվարին, ամենածանր՝ հանդիսատեսի խնդրի մասին: Մենք կորցրել ենք մեր հանդիսատեսին, ինչպես գրականությունն՝ ընթեր-

digitised by A.R.A.R.@

ցողին, իսկ առանց հանդիսատես թատրոն չի լինի, ինչպես առանց ընթերցող՝ գրականություն: Խոսքն, անշուշտ, վերաբերում է զանգվածային հանդիսատեսին եւ ընթերցողին՝ նայենք մեր գրախանութները, գրքերի աննշան տպաքանակները, թատրոնների հանդիսասրահները: Սա սովորական աղետ չի, սա ազգային մշակույթի՝ կուլտուրայի անկումն է:

Պատճառնե՞րը: Պատճառները շատ են:

Հանդիսատեսը թատրոն գնալու փող չունի (տրանսպորտի ծախսն էլ իր հերթին), ընթերցողը՝ գիրք առնելու փող: Ո՛չ մեկը, ո՛չ մյուսն ապրելու, գոյատեւելու առաջին անհրաժեշտության բաներ չեն:

Բացի այդ՝ մարդիկ հավես, տրամադրություն էլ չունեն:

Բացի այդ՝ ժամանակ էլ չունեն. հեռուստեսիլն ագահորեն խժռում է նրանց ժամանակը:

Բացի այդ՝ երիտասարդության (թատրոն, գրականություն, մշակույթ պահող գլխավոր ուժի) ճաշակի ավերումն ու այլանդակումը մի բառով պայմանաբար ասած՝ «ամերիկանիզմով», շոուներով ու ջազմեններով, հայկական գռեհկաբան «ռաքիսը» բավական չի, նաեւ ռուսական կիսամերկ ռաստուշինաներով ու կապուտակ լեռնստեւներով, երիցս նզովյալ խաղատներով ու բինգոներով...

Մեզ ամեն քայլափոխի առանց ամաչելու հորդորում են հայտնագործել «Ամերիկայի ոգին»: Դե գնացեք ու հայտնաբերեք այդ ոգին, թեեւ Ամերիկան դրա համար ձեր կարոտը չի քաշում, նա ինքը կհայտնաբերի իր ոգին, եթե ունի: Դուք ձեր դարդը քաշեցեք, հայոց ազգային ոգու հայտնաբերման, եթե կարող եք...

Ի՜նչ ազգային գեղարվեստական մտածողություն, ի՜նչ բան, երիտասարդությունը ձեռից գնում է մեր իսկ աչքի առաջ: Տվեք ինձ գիրքը բարձի տակ դնող, Աբովյան ու Րաֆֆի, Պարոնյան ու Օտյան, Մուրացան ու Նար-Դոս, Մահարի ու Զորյան կարդացող, հայոց ներկայացումների համար հոգի տվող երիտասարդություն, եւ ես մինչեւ գետին խոնարհվեմ նրա առաջ:

Եվ ո՞վ պիտի մեզ փրկի կործանումից:

Էլի գրականությունն ու արվեստը պիտի փրկեն: Ինչո՞վ: Որակյալ, ոչ թե սովորական որակյալ, այլ շատ բարձրորակ գրական եւ թատերական գործերով: Դժվար է, շատ է դժվար, խոսք չունեմ: Բայց դա պետք է արվի, այլապես կորած ենք:

Այս խնդիրն է ծառացած հայոց գեղարվեստական մշակույթի առաջ: Ուրեմն նաեւ Սունդուկյանի անվան դրամատիկական ակադեմիական պետական թատրոնի: Այս երկար անվանումից ակադեմիական-ը պիտի հանվի (վաղուց ի վեր այնտեղ ակադեմիական ոչինչ չկա), դրամատիկական-ը նույնպես (հասկանալի է ինքնին), իսկ պետական-ը պետք է արդարացվի ոչ թե այսօրվա պես, այլ ըստ ամենայնի:

Հայոց բեմական արվեստի գլխավոր օջախի երբեմնի վարկն ու համարումը վերականգնելու գործը, իմ կարծիքով, վեր է թատրոնի այժմյան կազմի ու ղեկավարության ուժերից, վեր է նաեւ նախկին ղեկավարության ուժերից, որքան էլ նրա հավակնությունները մեծ լինեն ու երազումները՝ տպավորիչ: Աբրահամյանին առաջարկում են (նախարարի մակարդակով) պայմանագիր կնքել, կամեցած պիեսը կամեցած դերասաններով բեմադրել Սունդուկյանի թատրոնում: Չի ուզում, ասում է. երեւի նախարարն էլ «չի հասկանում, որ ծանր վիրավորանք է ինձ իմ թատրոնում պայմանագրով աշխատելը: Դա նույնն է, որ կնոջս հետ պայմանագիր կնքեմ, որ ինքը ճաշ եփի» («Այժմ» թերթում դեկտեմբերի 2-8 համարում տպագրված հարցազրույցից): *

Նախ՝ պետական թատրոնը ձեր կինը չէ: Եվ ապա՝ սեփական խոսքն արվեստում ասելու համար սրանից լավ առաջա՞րկ, գործ անելու ավելի լավ հնարավորությո՞ւն: Արեք ձեր գործը: Թե՞ դրա փոխարեն նախընտրելի եւ տպավորիչ է շարունակ խաղալ մերժված, անիրավված մարդու սենտիմենտալ (եւ անհամոզիչ) դերը:

Նա ամբողջ թատրոնն է ուզում (թեեւ թատերախումբը համաձայն չէ), ինչպես մինչեւ 96-ը, երբ տեսնում էին ինչ է կատարվում թատրոնում: Նա զարմանում է, թե Շահվերդյանին ինչո՞ւ են քննադատում «Կտակ» բեմադրության համար՝ «մահակով գլխին տալու փոխարեն»: Վատ միջոց չէ, միայն թե դրան արժանի գլուխներ շատ կան, եւ ոչ միայն թատերական ոլորտում:

Ու նաեւ այսպիսի համեստափայլ հայտարարություն. «Ինչո՞ւ չեն ասում ճշմարտությունը, ինչո՞ւ են թողնում, որ ես իմ մասին խոսեմ: Ես մի էլ գիտեմ՝ ոչ մեկը, բացի ինձանից, Սունդուկյանի թատրոնից գլուխ չի հանի»:

Գործ արա, եղբա՛յր, հնարավորություն ունես: Հետո կերեւա դու միա՞կն ես, թե՝ ոչ:

Իմ անհատական կարծիքով, նոր թատերական որակ ստեղծելը նոր հոգեբանության, նոր մտածողության, թարմ ուժերի տեր համախոհ եւ համահավաք մարդկանց գործն է՝ հների մասնակցությամբ: Միասնական, միակամ, համահավաք ի՜նչ հազվագյուտ հատկանիշներ հայ իրականության համար: Եվ այն էլ պետական ոչ միայն հովանավորությամբ, այլեւ ուշադրությամբ՝ ի՛նչ է արվում եւ ինչո՛ւ:

Մեր պետական այրերը պետք է մի կողմ դնեն իրենց հոգսը թեթեւացնող այն մտայնությունը, թե կուլտուրան բիզնես է՝ պահեցեք ձեր գլուխն ինչպես կարող եք: Նայած ինչ կուլտուրա: Համենայն դեպս ազգային թատրոնի գլխավոր օջախը չի կարող բիզնես լինել, ինչպես բիզնես չի դասական կապիտալիստական երկրներում, ասենք Կոմեդի-Ֆրանսեզը Ֆրանսիայում կամ Անգլիայի Ազգային թատրոնը: Բիզնես չէր նույնիսկ հայ ազգային թատրոնը նախքան հոկտեմբերյան հեղաշրջումը: Պետականությունից զուրկ հայ ժողովուրդն ուներ առաջնակարգ ազգային թատրոն: Ինչի՞ շնորհիվ: Ազգային բարեգործների, լուսահոգի Ալեքսանդր Մանթաշյանցի: Կարծում եք Սիրանույշն ու Աբելյանը կարո՞ղ էին առանց այդ սատարումի առօք-փառոք ապրել եւ դերասանական արվեստի գլուխգործոցներ ստեղծել: Ինչպե՜ս չէ: Նրանք ամսական 200-250 ռուբլի էին ստանում, ոսկո՛վ:

Ես գիտեմ, ո՞վ չգիտի, որ մեր կառավարության միջոցները նվազ են, ծախսերը՝ չափազանց շատ: Մարդիկ ամիսներով աշխատավարձ չեն ստանում: Բայց բնակա՞ն է, որ կարգին դերասանը բանկային աշխատողի կեսի կեսի չափ էլ աշխատավարձ չստանա: Պետության միջոցները սուղ են: Հասկացանք: Վիճակին մոտենանք ըմբռնումով, ինչպես կասեր մեր նախկին նախագահն իր նախասիրած բառով: Բայց ինչպե՞ս ըմբռնումով մոտենանք այն իրողությանը, որ մեր Ազգային ժողովի աշխատակազմը բաղկացած է 373 մարդուց, հանրապետության նախագահի աշխատակազմը՝ 275, կառավարության աշխատակազմը՝ 248 մարդուց: Այս ինչքա՞ն շատ մարդ է հարկավոր մեր փոքր երկիրը կառավարելու համար, այն էլ՝ այսպիսի որակով (տվյալներն առնված են «Հայաստան» թերթի նոյեմբերի 24-ի համարից):

Տեսնես հանրապետության քաղաքացիները, իբրեւ հարկատուներ, համաձա՞յն են այս թվերին: Ես որ՝ համաձայն չեմ: Բայց մեր ժողովրդավարական հանրապետության մեջ հարկատուներին ո՞վ է հարցնողը:

Մարդ իմանա, թե օրնիբուն ինչո՞վ են զբաղվում այսքան մեծաքանակ պաշտոնյաները: Ի՞նչ են անում, ի՞նչ են ստեղծում: Դերասանները, գիտենք, ազգային թատերական մշակույթ են ստեղծում, առանց որի ժամանակակից քաղաքակիրթ երկիր չի կարելի պատկերացնել:

Այսքան մեծաթիվ պաշտոնյաներ պահող պետությունը չի՞ կարող պահել մի քառասուն մարդուց բաղկացած թատերախումբ ունեցող պետական ազգային թատրոն մարդավայել ջեռուցմամբ եւ ֆինանսավորմամբ:

Եթե չի կարող (դա էլ կարող է պատահել), թող պարզ ասի եւ ավարտենք մեր ազգային գլխավոր թատրոնի տանջված պատմությունը: Ի՞նչ կա որ, ամեն պատմություն ավարտվում է ի վերջո եւ նորն է սկսվում նոր ուժերով... եթե Տերը կամենա:

Ամեն թատրոն իր ճակատագիրն ունի, Սունդուկյանի անվան թատրոնը՝ նույնպես...

ԼԵՒՈՆ ՇԱՀՎԵՐԴՅԱՆ

ՓԱՐԻԶ

Քոլեժ դը Ֆրանսի թուրքագիտության ամբիոնի վարիչի պաշտոնում Ժիլ Վենստենի ընտրության արձագանքները

«Ազգի» ընթերցողներին տեղեկացրել էինք, որ Ֆրանսիայի գիտահետազոտական եւ ուսումնական հնագույն հաստատություններից մեկը՝ Քոլեժ դը Ֆրանսը, նոյեմբերի 29-ին քվեարկություն էր անցկացնելու նորաբաց թուրքական եւ օսմանյան պատմության ամբիոնի աշխատակցի թափուր տեղի համար, որին հավակնում էր պատմաբան Ժիլ Վենստենը: Նաեւ նշել էինք, որ «Իստուար» հանդեսում 1995 թ. հրապարակված իր հոդվածում նա կասկածի տակ է առել Հայոց ցեղասպանության փաստը: Նոյեմբերի 29-ի քվեարկությունից հետո 18 «կողմ», 16 «դեմ» եւ 2 «ձեռնպահ» արդյունքով նա, այնուամենայնիվ, ընտրվեց: Արդյունքը վկայում է Վենստենի մերժողական դիրքորոշման նկատմամբ հիշյալ հաստատության դասախոսների իրարամերժ կարծիքների մասին եւ կարող է գնահատվել սոսկ որպես վարչական հաղթանակ: Դեռ քվեարկությունից առաջ Ժիլ Վենստենը «Ազգի» թղթակցին խոստացել էր պատասխանել հայկական մամուլի հարցերին, բայց քվեարկությունից հետո նա հրաժարվեց իր խոստումից եւ որեւէ մեկնաբանություն չարեց իր ընտրության առթիվ: Քվեարկության առթիվ, սակայն, իրենց կարծիքները արտահայտեցին մի շարք հայտնի գիտնականներ եւ հասարակական գործիչներ:

Ժիլբեր Դագրոն, Քոլեժ դը Ֆրանսի կառավարիչ.- Քոլեժ դը Ֆրանսի դասախոսները, առավել եւս կառավարիչը երբեք չեն մեկնաբանում ընտրությունների արդյունքները: Թուրքական եւ օսմանյան պատմության ամբիոնին առնչվող նուրբ գործի առթիվ կարող եմ սոսկ հաստատել իմ այն պատասխանը, որ ես քվեարկությունից առաջ տվել եմ ինձ դիմած անձանց եւ կազմակերպություններին.

«Մենք քաջ գիտակցում ենք, որ այդ ողբերգական իրադարձությունները ազգի եւ նույնիսկ ողջ մարդկության հիշողության բաղկացուցիչ մասն են եւ չենք բացառում պատմական անաչառության պահանջը: Մենք լայն բանավեճ ծավալեցինք այդ թեմայի շուրջ, ցանկացանք լսել տարբեր կարծիքներ եւ պարզաբանումներ: Ես չեմ կարող կանխագուշակել իմ գործընկերների ընտրությունը, բայց ուզում եմ հավաստել, որ նրանցից ոչ մեկը չի աջակցի որեւէ պատմաբանի, որը, ինչպես դուք եք գրում, «մերժողականության հետեւորդ է» անկախ նրա գիտական արժանիքներից: Խնդիրը տվյալ մեղադրանքի հիմնավորվածությունն է եւ ոչ թե Հայոց ցեղասպանության անչափ հավաստի իրողությունն իր ներկա ընդհանուր բնորոշմամբ, որը շուտով իր հաստատումը կգտնի ֆրանսիական օրենքներում:»

Կլոդ Աժեժ, լեզվաբան, Քոլեժ դը Ֆրանսի դասախոս. - Ես չեմ կարող կարծիք հայտնել պրն Վենստենի գիտական բանիմացության առնչությամբ, քանզի թուրքագետ չեմ: Բայց ես գտնում եմ, որ «Իստուար» հանդեսի հոդվածում նրա բռնած դիրքը ուղի է հարթում 1915 թ. իրադարձությունների առավել անընդունելի մեկնաբանությունների համար: Այդ պատճառով ընդդիմացա նրա թեկնածությանը, որը վտանգավոր է Քոլեժ դը Ֆրանսի համար:

Իվ Թեռնոն, պատմաբան, Հայոց ցեղասպանության մասնագետ. - Այս ընտրությունն անչափ կարեւոր է, քանզի Քոլեժ դը Ֆրանսի ընտրությունները սովորաբար տեղի են ունենում ընդհանուր համաձայնությամբ, մինչդեռ տվյալ դեպքում տարաձայնությունները զգալի էին: Պրն Վենստենի վերջին հրապարակումները ընթերցելիս անվիճելիորեն արձանագրում ենք այն փաստը, որ նա հրաժարվում է Հայոց ցեղասպանությունն այդպիսին համարել, ինչն ինքնին մերժողականության հատկանիշն է: Հարց է ծագում, թե Քոլեժ դը Ֆրանսում նրա օգտին քվեարկած դասախոսներն այդպես են վարվել լոկ բարեկամությունից դրդվա՞ծ, թե՞ իրոք հավանություն են տալիս այդ մերժողականությանը: Որոշ իմաստով պրն Դագրոնը, որն անձամբ կազմակերպել է պրն Վենստենի ընտրությունը, ինքը ճանաչում է Հայոց ցեղասպանությունը: Չենք վիճարկում պրն Վենստենի կարծիքների ազատության իրավունքը, բայց ակնհայտ է, որ ցեղասպանության ժխտման փաստը վտանգավոր դիրքորոշում է, որը կասկածի տակ է դնում Քոլեժ դը Ֆրանսի նման հեղինակավոր հաստատության պատիվն ու վարկը: Կարծում եմ, որ դեմ արտահայտված անձինք հրաշալի գիտակցում էին այդ վտանգը: Ներկայումս Բարոյա-քաղաքական գիտությունների ակադեմիա եւ ազգային կրթության նախարարություն ուղղված բողոք-դիմումը թույլ կտա հարթել իրավիճակը, քանի որ այժմ խոր շփոթություն է տիրում:

Կլոդ Մութաֆյան, մաթեմատիկոս, Փարիզի 13-րդ համալսարանի ընթերակա. - Քվեարկության արդյունքն իմանալով, ես միաժամանակ զայրույթի եւ մխիթարության պահեր ապրեցի: Զայրացա, քանի որ Վենստենն ընտրվել է չնչին առավելությամբ, բայց մխիթարվեցի, քանի որ վատթար արդյունք էի սպասում: Քվեարկության արդյունքները մեզ թույլ են տալիս հուսալ, որ հնարավոր է որեւէ փոփոխություն կատարել Վենստենի հաստատման գործընթացում: Կրկնում եմ, վաղուց ի վեր Քոլեժ դը Ֆրանսում նման չնչին առավելությամբ հաղթանակ չէր եղել:

Քրիստիան Տեր-Ստեփանյան, Փարիզում Հայաստանի դեսպանատան գործերի հավատարմատար. - Լինելով Ֆրանսիայում Հայաստանի Հանրապետության ներկայացուցիչ, չէի ուզենա մեկնաբանել Ֆրանսիայի համալսարանական հաստատության որոշումը: Բնականաբար հասկանում եմ ֆրանսահայ համայնքի զայրույթը, քանզի Քոլեժ դը Ֆրանսի նման հեղինակավոր հաստատություն է մուտք գործում մի պատմաբան, որը ժխտում է 1915 թ. հայոց ցեղասպանությունը, թեեւ այն համապատասխանում է ՄԱԿ-ի 1998 թ. դեկտեմբերի 9-ի միջազգային որոշումներին, որը վերաբերում է ցեղասպանության ոճիրների կանխմանը եւ դրանք իրագործողների պատժմանը:

Պատրիկ Դեւեջյան, «Հանրապետությանն աջակցող միավորման» պատգամավոր, Օ դը Սենի դեպարտամենտ. - Պրն Վենստենը ժխտում է իր մերժողականությունը, բայց քննարկման առարկա է դարձնում զոհերի թիվը եւ այն ժամանակվա թուրքական կառավարությանը ազատում պատասխանատվությունից: Ինչպե՞ս են անվանում նրանց, ովքեր նույն բանն են ասում հրեական ցեղասպանության առնչությամբ: Նրա գործընկեր Բեռնար Լյուիսին դատապարտելով, Փարիզի դատարանը հավաստեց, որ վերջինիս վարկածներն անընդունելի են:

Ժան Պոլ Բրե, Ռոնի պատգամավոր, Ազգային ժողովում Ֆրանսիա-Հայաստան բարեկամության խմբի նախագահ. - Այդ նշանակումը, անշուշտ, [illegible] ստեղծում է: Այդուհանդերձ, նշանակման գործընթացը դեռ չի ավարտվել: Քվեարկությունը դեռ պետք է հաստատվի ազգային կրթության նախարարության կողմից, այնպես որ ես կդիմեմ նախարար Կլոդ Ալեգրին:

Ալեքսիս Գովյան, Ապրիլի 24-ի հանձնախմբի նախագահ. - Քվեարկության արդյունքները թեեւ տեխնիկապես եւ վարչական առումով ընդունելի են, բայց բարոյական ու քաղաքական խնդիրների առջեւ են կանգնեցնում Քոլեժ դը Ֆրանսին, որտեղ քվեարկությունները գրեթե միշտ անցնում են միաձայն: Տվյալ դեպքում տարակարծությունները արդարացված են, բայց դա պետք է մտահոգի տնօրենությանը եւ նրա խնամարկյալին: Ապրիլի 24-ի հանձնախումբը մեծ ուշադրությամբ կհետեւի դեպքերի ընթացքին:

Նշանակման արարողակարգը դեռ չի ավարտվել

Ժիլ Վենստենի վերջնական նշանակումը կախված է Բարոյաքաղաքական գիտությունների ակադեմիայի, կրթության նախարարության եւ, իհարկե, նաեւ նախագահ Ժակ Շիրակի որոշումներից: Ապրիլի 24-ի հանձնախումբը դիմել է այդ բոլոր ատյաններին: Դժվար է հավատալ, թե վերջիններս կվերանայեն Քոլեժ դը Ֆրանսի նման հեղինակավոր հաստատության քվեարկության արդյունքները, բայց նրանք պարտավոր են հաշվի առնել բացահայտ ընդդիմության զգալի կշիռը:

ԱՐՄԻՆԵ ԱԶԻԶՅԱՆ

Փարիզ

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Մշակույթ

Յիրժի Նոսեկ. «Իմ արվեստանոցը Հայաստան է»

Չեխ նկարիչ Յիրժի Նոսեկի մասին հայկական մամուլը շատ է գրել, միայն թե խորհրդային տարիներին: Այսօր նրան երեւի թե շատ քչերն են հիշում Հայաստանում: Պրահայի կենտրոնում ապրող 74-ամյա ալեհեր վարպետի աչքերում միանգամից ուրախության նշաններ են հայտնվում, երբ լսում է, որ Հայաստանից ես եկել, որ հայ ես: Շքամուտքի դռան զանգը տալուց հետո նա նախ բացում է լուսամուտը եւ հայերեն բարձրաձայն ողջունում. «Բարի օր»: Թող ամենեւին առանձնակա չթվա, բայց առաջին իսկ շփումից զգում ես, որ նրա սերն առ Հայաստան անկեղծ է ու անշահախնդիր: Տեղացի հայերը նրա արվեստանոցը համարում են Եվրոպայի հայկական կենտրոն, իսկ ինքը Նոսեկը, համարում է Հայաստան: Երկուսի մեջ էլ որոշակի ճշմարտություն կա: Այն, որ Ստարոմեստսկա հրապարակում ապրող վարպետի տնից ոչ հեռու անցնում է միջինեվրոպական միջօրեականը, արդեն իսկ տեղանքին տալիս է Եվրոպայի կենտրոնի ինչ-որ կարգավիճակ: Իսկ որ Հայաստանից ու Ղարաբաղից նա մոտ 600 կտավներով է վերադարձել Պրահա, իրապես նրա տունը դարձել է հայկական պատկերասրահ: Հիանալի բնապատկերներ ունի եւ սքանչելի ծաղիկներ, որոնք հիմնականում նկարում է իր պարտեզում: Ակադեմիական նկարիչ եւ գրաֆիկ Նոսեկը կրում է նաեւ Ֆրանսիայի եւ Կանադայի պատվավոր պարգեւներ, թեեւ այդ շարքում իր տեղը պետք է ունենար նախ եւ առաջ Հայաստանը: Ամեն դեպքում մեր երկրին նվիրված մոտ 70 ցուցահանդեսների հեղինակը, որն իր կտավներով շրջել է Եվրոպայում եւ պրոպագանդել հայ մշակույթը, արժանի է [illegible]: Քանզի ժամանակը երկար սպասել չի սիրում...

– Դուք ճամփորդել եք բազմաթիվ երկրներում. Եգիպտոս, Թուրքիա, Հունաստան, Ֆրանսիա... Ինչպե՞ս եղավ, որ Հայաստանը Ձեզ համար դարձավ պաշտամունքի առարկա:

– Շատ էի սիրում համաշխարհային պատմության գրքեր ընթերցել: Դեռ երիտասարդ տարիներին գրքերում հաճախ էի հանդիպում Հայաստան անվանը: Եվ մի օր էլ իմ մտերիմ ընկերուհիներից մեկին՝ արդեն հանգուցյալ հայազգի Լյուդմիլա Մոսալովային հարցրեցի այդ երկրի մասին: Նա ոչինչ չասաց եւ փոխարենն ինձ նվիրեց իր «Սովետական Հայաստան» գիրքը ասելով, որ այնտեղ է ողջ ճշմարտությունը: Իսկ դա իրոք ճշմարտությունն էր:

Եվրոպայում հայերի մասին միայն մի մարդ է ճշմարտությունը գրել՝ Վերֆելն իր «Մուսա լեռան քառասուն օրը» գրքում: Մոսալովան իր գրքում նույնպես անդրադարձել էր այդ բոլոր պատմական խնդիրներին ու դրանց պատճառներին: Եվ երբ առաջին անգամ հանդիպեցի Վազգեն Առաջին կաթողիկոսին, նա նույնպես այդ հարցը տվեց, ես պատասխանեցի, որ իմ սերը նախ եւ առաջ պայմանավորված է հայ ժողովրդով, նրա պատմությամբ եւ խաչքարերով: Առաջին անգամ Հայաստան եկա 1967 թվին: Այն ժամանակ գործում էր չեխոսլովակա-խորհրդային բարեկամության միությունը, որի աշխատակիցներից մեկը խնդրեց կազմակերպել Անդրկովկասին նվիրված միջոցառում: Բնականաբար ես ասացի, որ դա պետք է Հայաստանի հետ կապված լինի եւ որոշեցինք կազմակերպել «Հայաստանը չեխ մանուկների աչքերով» ցուցահանդեսը: Երեխաները նկարեցին, ընտրեցինք լավագույնները եւ գնացինք Հայաստան: Ի դեպ, փոքրիկներն այդ ամենը նկարեցին հայկական հեքիաթների մոտիվներով՝ առանց որեւէ նկար տեսնելու: Օդանավակայանում մեզ մոտ 30 մարդ էր դիմավորում, իսկ մեկը գոռում էր նազդար (ողջույն): Սովետական Միության հերոս, Պրահայի պատվավոր քաղաքացի, գեներալ Սարգիս Մարտիրոսյանն էր: Մեր ցուցահանդեսը հիանալի մակարդակով կազմակերպվեց: Այնտեղ էին եւ Մարտիրոս Սարյանը, եւ Մինասը, եւ շատ ուրիշ հայտնի նկարիչներ ու արվեստագետներ: Ցուցահանդեսից հետո ինձ մի մեքենա տրամադրեցին ու ասացին, որ կարող եմ ցանկացած տեղ մեկնել, զգալ ինչպես տանը: Այսօր կարող եմ ասել, որ ընդամենը երկու քառակուսի կիլոմետր չեմ տեսել հայկական հողից: Եվ, իհարկե, տեսել եմ նաեւ Արցախը:

– Իսկ Ղարաբաղ ե՞րբ մեկնեցիք, շարժումից հետո՞...

– Առաջին անգամ 1975 թվականին ուղղաթիռով մեկնեցի Արցախ եւ ականատես եղա, թե ինչպես են փչացնում հայկական խաչքարերը: Իհարկե, պարզ է, որ դա քրիստոնյա հայերը չէին անում: Այնուհետեւ մենք շրջեցինք Արցախում, ես նկարեցի այն ամենը, ինչը հոգեհարազատ թվաց ինձ: Շատ ընկերներ ունեցա, որոնց մեծ մասն այսօր չկա: Բայց նրանցից մեկի անունը չեմ կարող չտալ, Հայաստանի պետական պատկերասրահի նախկին տնօրեն Ալեքսանդր Տեր-Գաբրիելյանն էր, որն օգնեց ինձ ամբողջությամբ ծանոթանալ հայ արվեստին:

– Հայ նկարիչներից ո՞վ է Ձեզ համար ամենահեղինակավորը:

– Երբ նայեք դիմացի պատին, կտեսնեք նրա նկարը. Մինաս Ավետիսյան: Նրան է ինձ նվիրել: Իհարկե, ես գիտեմ, որ Հայաստանում գլխավոր նկարիչ համարում եք Մարտիրոս Սարյանին, որի հետ նույնպես ծանոթ եմ եղել, բայց ինձ ավելի հոգեհարազատ է Մինասը:

Մենք միասին բնության գրկում նստել ենք, եւ ես մինչեւ սրտիս խորքը ճանաչել եմ Մինասին: Ես շատ լավ գիտեմ, թե նա ինչու էր նկարում, ինչպես էր մտածում, բայց չգիտեմ, թե նա ինչպես մեքենայի տակ ընկավ ու զոհվեց: Ես կորցրեցի իմ լավ ընկերներից մեկին:

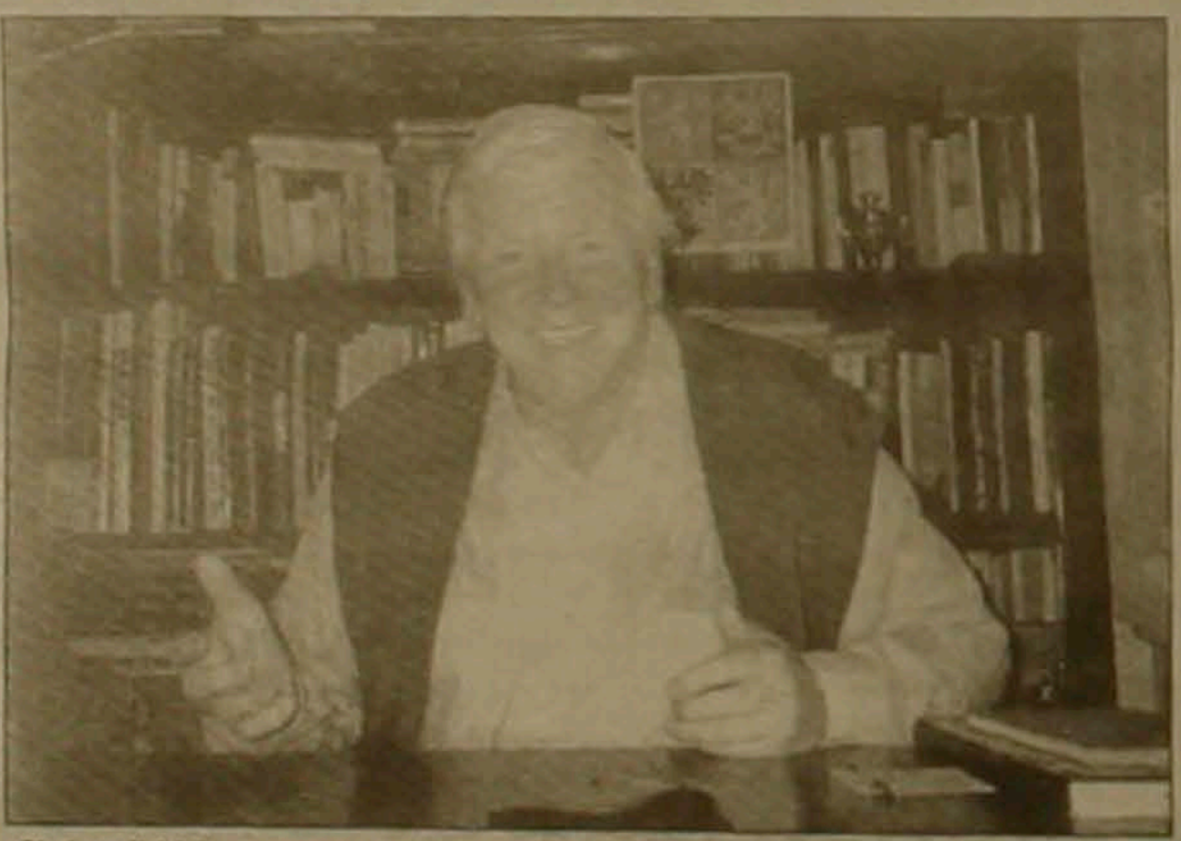

– Մեր զրույցի սկզբում ասացիք, որ շատ եք սիրում հայկական խաչքարերը: Ձեզ համար դրանք զուտ քրիստոնեության խորհրդանիշնե՞ր են:

– Քիչ է ասել՝ սիրում եմ: Խաչքարերն ինձ համար հայ ժողովրդի խորհրդանիշն են: Խաչքարերը եղել են այնտեղ, ուր մարդիկ հավաքվել են, ուր եղել են Հայաստանի առաջին բաստոնները, ուր եղել է ողբերգություն: Խաչքարերը սերնդեսերունդ փոխանցվել են: Ես ունեմ հուշանվեր-խաչքարեր, բայց իսկական խաչքար ես Հայաստանից չբերեցի, որովհետեւ խաչքարը պետք է իր հողին կպած մնա:

– Տարիներ շարունակ Դուք Եվրոպայում պրոպագանդել եք հայկական մշակույթը, սակայն Եվրոպան այսօր էլ մեծավ մասամբ անհաղորդ է մնացել թե մեր պատմության խնդիրներին եւ թե այսօրվա իրավիճակին: Չեխիայում այդ առումով ինչ-որ բան փոխվե՞լ է:

– Ճիշտ եք ասում, բայց Չեխիայում էլ, ինչպես Հայաստանում, ամեն ինչ կախված է մարդկանց տրամադրությունից, նրանց պայքարից: Իհարկե, դա նաեւ ժողովրդի մտածելակերպի խնդիրն է: Հայ ժողովուրդը սիրում էր իր խնդիրներն աշխարհով մեկ բարձրաձայնել: Դուք, անշուշտ, գիտեք Մերի Քոչարին: Իմ ամենամտերիմ բարեկամներից էր: Նա այլեւս չկա: Մահվանից առաջ զանգահարեց ինձ եւ ասաց, որ մոր հետ տրտից սառել է, այլեւս փայտ չունեն, որպեսզի վառարանը վառեն: Սրան մեջ խարխափում են, օրեցօր նոր խնդիրներ են առաջ գալիս, երիտասարդները մեկնում են, ծերերը մնում են, բայց երեւանը չի մեռնի, Հայաստանը երբեք չի մեռնի: Տանջալից օր անց իմացանք, որ մեր սիրելի Մերին այլեւս չկա:

Նրա ասածի մեջ ճշմարտություն կա: Հայաստանը դեռ երկար կհարատեւի: Դրա համար էլ տարիներ շարունակ ես Եվրոպայի ամենատարբեր երկրներում ցուցահանդեսներ էի կազմակերպում եւ պատմում Հայաստանի մասին: Վերֆելի «Մուսա լեռան քառասուն օրը» ինձ համար ուղեցույց էր:

– Բայց չէ՞ որ Եվրոպայում եւ Ամերիկայում այդ առումով գրեթե ոչինչ չի փոխվել: Հայկական հարցին նայում են այնպես, ինչպես դարասկզբին:

– Ցավոք այդպես է: Ես շատ լավ հասկանում եմ եւ գիտեմ, թե ովքեր են Հայաստանի հարեւանները: Ազգայնական չեմ եւ դեմ չեմ ոչ հրեաներին, ոչ սեւերին եւ ոչ էլ դեղիններին: Բայց դեմ եմ, երբ ոչնչացնում են մշակույթը: Իմ աշխատանքներում փորձել եմ արձանագրել այն ամենը, ինչ զգացել, տեսել ու լսել եմ իմ սիրելի Նաիրիում: Պատմության ընթացքում հայ ժողովուրդը շատ է արյուն տեսել, եւ դրա համար էլ որոշեցի ու նկարեցի հայաստանյան մի շարք, ուր կարմիր գույնը գերիշխում է: (Վարպետ Նոսեկը դժվարությամբ կանգնեց եւ մոտենալով պահարանին՝ մեկ առ մեկ հանեց եւ ցուցադրեց իր հայաստանյան «կարմիր» շարքը: Առաջին իսկ նկարներից դժվար չէր կռահել, որ նման գույներ միայն Հայաստանում կարելի է գտնել):

– Այլեւս Երեւան չե՞ք գնում,- հարցրեցի նկարները դիտելուց հետո:

– Մի քանի պատճառ կա: Նախ Երեւանի հետ ուղիղ օդային կապ չկա: Այնուհետեւ՝ իմանալով հայկական հյուրասիրությունը, չեմ ցանկանում, որ այս ծանր օրերին ինձ համար մտահոգվեն եւ ամբողջ քաղաքով վազվզեն, որպեսզի ինչ-որ բան ճարեն: Եվ երրորդ, ճանապարհածախսը մեզ համար շատ թանկ է, եւ կինս ու ես միայն թոշակ ստանալով չենք կարող նման ճոխություն թույլ տալ: Իսկ նկարներ պետք է շատ ունեմ, բայց չեմ կարողանում վաճառել, որովհետեւ առնող չկա: Չեխիայում այնպիսի անտերություն է, որ մշակույթով այլեւս չեն հետաքրքրվում: Ամերիկյան հիմարությունները ողողել են ողջ երկիրը: Հեռուստատեսությունն իր ֆիլմերով միայն բռնություն ու գողություն է քարոզում: Դա չեմ ընդունում: Ես չեմ ընդունում, երբ ներկը շպրտում են կտավի վրա, կնոջ հետույք նկարում եւ դա համարում են մոդեռնիզմ: Իմ պատկերացումներն այլ են:

ՀԱԿՈԲ ԱՍԱՏՐՅԱՆ,
Պրահա

ԵՐԵՎԱՆ

Գունավոր մանկաշխարհի պատմություններ

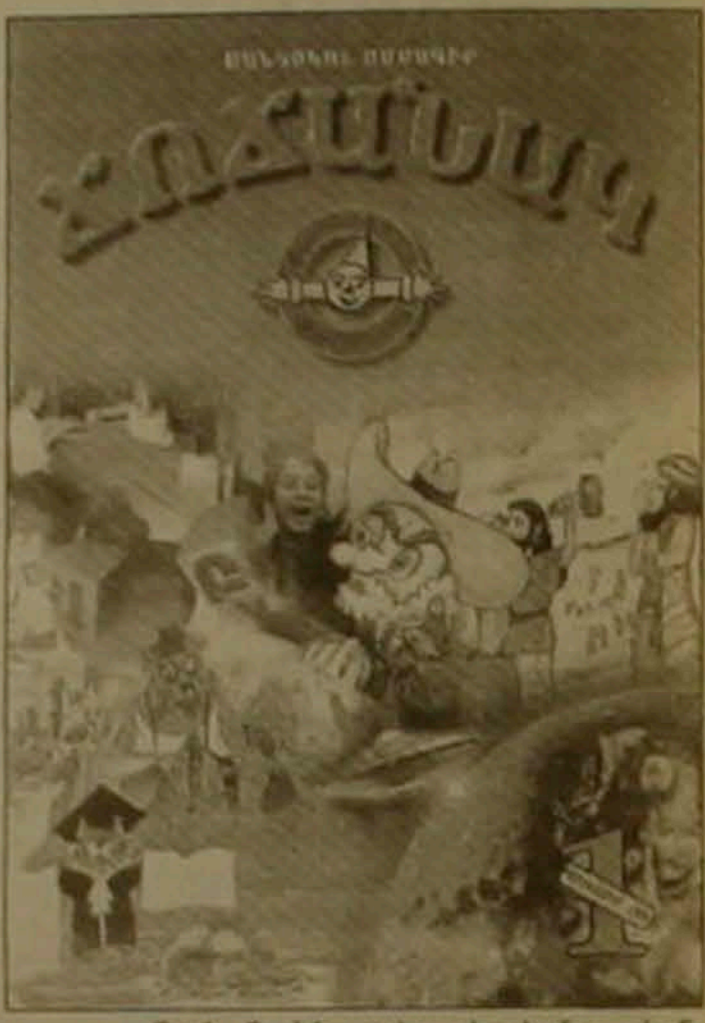

Խնկո-Ապոր անվան գրադարանը երեխաներին հաճելի նվեր մատուցեց: Գունավոր եւ պատկերազարդ «Ճոճանակ» ամսագիրը մեծ աշխարհին նայող փոքրիկ պատուհան է, որից երեխաներին նախնական տեղեկություններ են տրվում նրանց ընդհանուր զարգացման, մտահորիզոնի ընդլայնման համար: Ամսագիրը բացվում է Խնկո-Ապոր գրադարանի մասին փոքրիկ տեղեկությամբ եւ Խնկո-Ապոր «Մկների ժողովով»: Երեխաների իրավունքների, աշխարհագրության, կենդանական եւ բուսական աշխարհի, տարազի եւ էլի շատ բնագավառների մասին է պատմում ամսագիրը, ընդգրկելով նաեւ խաղեր, մանուկների մտածողությունը զարգացնող փոքրիկ առաջադրանքներ, խայտաբղետ պատմություններ:

«Ճոճանակ» ամսագիրը երեխաները հաճույքով կկարդան եւ հուսանք, որ նրանց մանկության սիրելի եւ մշտական ուղեկիցը կլինի, այնպես, ինչպես մի ժամանակ եղել են «Ծիծեռնակ», «Պիոներ» ամսագրերը:

«Ճոճանակի» գլխավոր խմբագիրն է Արուսյակ Շահբազյանը, հիմնադիրները՝ Խնկո-Ապոր անվան գրադարանը եւ «Գեւորգ Ա. Մոմջյան» բարեգործական հիմնադրամը: Ա. Ա.

Չորս կառույցի փոխարեն այսուհետ կգործի մեկ կենտրոն

ԵՐԵՎԱՆ, 15 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: ՀՀ կրթության եւ գիտության նախարարության համակարգի գիտահետազոտական եւ ուսումնամեթոդական աշխատանքների արդյունավետությունը բարձրացնելու նպատակով վերջերս կառավարությունը որոշում է ընդունել լուծարել նախարարության Մանկավարժության հանրապետական ինստիտուտը, Մանկավարժական հանրապետական գրադարանը, Մանկավարժության գիտահետազոտական ինստիտուտը, Բարձրագույն կրթության պրոբլեմների գիտամեթոդական կենտրոնը եւ ստեղծել «Կրթական բարեփոխումների կենտրոն» պետական բաժնետիրական ընկերություն:

Ինչպես հայտնեց նախարարության ծրագրամեթոդական վարչության պետ Վիկտոր Մարտիրոսյանը, լուծարվող կառույցներից առաջին երեքը կատարել են հանրակրթական գործառույթներ, իսկ վերջինը՝ բուհական: Նա նշեց, որ նոր ստեղծվող կենտրոնը ավելի արդյունավետ կիրականացնի եւ՛ հանրակրթական, եւ՛ բուհական ծրագրերը: Այն կատարելու է երեք գործառույթ՝ կրթության կառավարում, առարկայական մասնագիտական սպասարկում, ֆինանսական մեխանիզմների մշակում: Կենտրոնը լինելու է կրթության բարելավման, ուսումնամեթոդական ծրագրերի, մանկավարժական գիտության զարգացման, կադրերի հետ տարվող աշխատանքները կոորդինացնող կառույց:

Վ. Մարտիրոսյանը պարզաբանեց, որ լուծարվող կառույցներում աշխատել է մոտ 300 մարդ, որոնցից լավագույն եւ աշխատունակ մասնագետները կընդգրկվեն նաեւ նոր կենտրոնի աշխատակազմում: «Կրթական բարեփոխումների կենտրոն» փակ բաժնետիրական ընկերությունը գործելու է Մանկավարժական հանրապետական գրադարանի եւ հանրապետական ինստիտուտի շենքում:

ՎԵՆԵՏԻԿ

«Պարոններ» հասորի շնորհանդեսը

Կանադայից «Ապագայ» շաբաթաթերթը տեղեկացնում է, որ Վենետիկի Մուրադ Ռաֆայելյան վարժարանի դահլիճում վերջերս տեղի է ունեցել «Հալեպի պարոնները» գրքի շնորհանդեսը՝ հասորի հեղինակ Ֆլավիա Ամաբիլեի եւ Վենետիկի քաղաքապետ Մասիմո Քաչարիի ներկայությամբ: Հյուրերին ընդունել է Հ. Հարություն վարդապետը: Նա հեղինակներից Ֆլավիա Ամաբիլեին առաջին անգամ հանդիպել է 1991-ին Հալեպում, որտեղ եւ պատահաբար ծնունդ է առել գրքի հրատարակման գաղափարը ու հետաքրքրությունը Հայոց ցեղասպանության հանդեպ: Այդ թվականից սկսած Ֆլավիա Ամաբիլեն եւ գրքի մյուս հեղինակ Մարկո Տոզատին մեծ աշխատանք են տանում Իտալիայի զանազան շրջաններում, ինչպես նաեւ ներկայիս խորհրդարանում՝ Հայկական ցեղասպանությունը ճանաչել տալու ուղղությամբ:

Տիկին Ամաբիլեն կատարել է հասորի նկարագրությունը: Այնտեղ հիմնականում պատմվում է Հալեպի «Պարոն» պանդոկի տերերի Մազլումյան գերդաստանի, նրանց «արկածախնդրական» կյանքի մասին, որն իր մեջ ամփոփելով մեկ դար տեւող պատմությունը՝ միաժամանակ անուղղակի բողոք է Հայոց ցեղասպանության անտեսման ջանքերին:

Մասիմո Քաչարին՝ Վենետիկի հայասեր քաղաքապետը, ելույթ ունենալով հայտնել է, որ Վենետիկի նահանգապետարանն անցյալ մարտ ամսին ստորագրել է Հայոց ցեղասպանությունը ճանաչող ու դատապարտող մի հայտարարություն եւ որդեգրելով դրան հետամուտ լինելու քաղաքականությունը՝ այժմ պատրաստվում է խորհրդարանում պաշտպանել իր տեսակետը:

«Հալեպի պարոնները» հասորի շնորհանդեսներ նախատեսվում են նաեւ, ըստ լրատվության, Պադուայում եւ Վերոնայում:

Հ. Օ.

ԺՆԵՎ

Շարունակելով Այվազովսկու ավանդույթները

Օվկիանոսներն ու ծովերը պահպանելու առաքելության շրջանակներում հոկտեմբերի 29-ին Ժնեւի «Պալե դե Նասիոնի» ցուցասրահներում բացվել է հետաքրքիր մի ցուցահանդես, որն ամբողջությամբ հատկացվել է օվկիանոսի թեման շոշափող ստեղծագործություններին: Մասնակից 35 արվեստագետներից հինգը հայեր են. Տիգրան Աբրահամյան, Հրդա Դյոքմեջյան, Պեկի Անասյան, Խաչիկ Քազան եւ Վան Սողոմոնյան: Այս մասին է հաղորդել Կանադայից մեր պաշտոնակից «Ապագայ» շաբաթաթերթն իր նոյեմբերի 30-ի համարում:

Հ. Օ.

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ մարզական

ՖՈՒՏԲՈԼ

Անդրանիկ առաջնությունը

Երեւանում, ֆիզկուլտուրայի ինստիտուտի մարզական ակումբի խաղերի դահլիճում անցկացվում է մինի ֆուտբոլի Հայաստանի անդրանիկ առաջնությունը։ Մրցումներին մասնակցում է 16 թիմ (Վանաձորի «Ինտերկապից» եւ Գավառի նույնանուն թիմից բացի մյուսները ներկայացնում են Երեւանը)։ Նշենք, որ նրանց կազմերում հանդես գալու իրավունք չունեն վարպետ թիմերի ֆուտբոլիստները։ Միաժամանակ սա մրցելու լավ հնարավորություն է պրոֆեսիոնալ կարիերան ավարտած շատ խաղացողների համար։

Այժմ առաջնության մասնակիցները մրցում են երկու խմբերում։ Դրանցում յուրաքանչյուրում առաջին եւ երկրորդ տեղերը գրաված թիմերն այնուհետեւ կշարունակեն պայքարը կիսաեզրափակիչ խաղերում։ Դրանց հաղթողները կվիճարկեն հանրապետության չեմպիոնի կոչումը, իսկ պարտվողները կորոշեն երրորդ մրցանակակրին։

Ահա թե ինչպես ավարտվեցին հինգերորդ տուրի հանդիպումները. առաջին խումբ՝ «Երեւան-1»-«Հայք» 9-3, «Ինտերկապ»-«Պոլիտեխնիկ»՝ 12-4, «Երեւան-2»-«Կապիտալ»՝ 11-3, ՖԻՄԱ-«Ֆիննախ»՝ 11-5, երկրորդ խումբ՝ «Արծիվ»-«Մախսային վարչություն»՝ 12-8, «Էներգիա»-«Լավանդա»՝ 8-6, «Գավառ»-«Դինամո»՝ 8-5, «Էներգո»-«Դիվանագետ»՝ 7-6։

Առաջին խմբում հաջող է հանդես գալիս «Երեւան-1» թիմը։ Նա հաղթել է անցկացված բոլոր խաղերում։ Ի դեպ, «Երեւան-1»-ը համալրված է բարձրագույն խմբում խաղացած ճանաչված ֆուտբոլիստներից։ Պայքարը շարունակելու իրավունք ստող երկրորդ տեղին հավակնում են չորս թիմեր, որոնցից առավել գերադասելի հնարավորություններ ունի Վանաձորի «Ինտերկապը»։ Հնարավորություններ պահպանող թիմերի թվում է նաեւ Երեւանի «Հայքը», որի կազմում, մասնավորապես, խաղում են ազգային հավաքականի մարզիչներ Սուրեն Բարսեղյանն ու Արոտ Խաչատրյանը։

Երկրորդ խմբում մրցակցությունից դուրս է մայրաքաղաքի «Արծիվը»։ Այս թիմում առաջատարներ են անցյալում ճանաչված ֆուտբոլիստներ, իսկ այժմ մարզիչներ Ալբերտ Սարգսյանն ու Պողոս Գալստյանը։ Եթե «Արծիվն» իր համար փաստորեն ապահովել է կիսաեզրափակիչում հանդես գալու հարցը, ապա երկրորդ ուղեգրի համար մրցակցություն է ընթանում չորս թիմերի միջեւ։

Ամեն ինչ կորոշեն խմբային մրցաշարերի վերջին երկու տուրերը։

Առաջին խումբ

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. Երեւան-1	5	5	0	0	44-16	15
2. Ինտերկապ	5	4	0	1	72-20	12
3. Հայք	5	3	1	1	35-23	10
4. ՖԻՄԱ	5	3	1	1	28-30	10
5. Երեւան-2	5	3	0	2	46-24	9
6. Կապիտալ	5	1	0	4	22-52	3
7. Պոլիտեխնիկ	5	0	0	5	18-46	0
8. Ֆիննախ	5	0	0	5	16-70	0

Երկրորդ խումբ

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. Արծիվ	5	5	0	0	44-28	15
2. Էներգո	5	3	1	1	36-30	10
3. Մախս. վարչ.	5	3	0	2	39-33	9
4. Գավառ	5	3	0	2	37-31	9
5. Էներգիա	5	3	0	2	28-25	9
6. Դինամո	5	1	1	3	32-37	4
7. Լավանդա	5	1	0	4	43-49	3
8. Դիվանագետ	5	0	0	5	27-53	0

Ֆուտբոլային նորություններ

Որոշվեցին կիսաեզրափակիչի մասնակիցները

Թաիլանդի մայրաքաղաք Բանգկոկում անցկացվող Ասիական 13-րդ խաղերի ֆուտբոլի մրցաշարում տեղի ունեցան քառորդ եզրափակիչ փուլի հանդիպումները։

Ամենախոշոր հաշիվը գրանցվեց Իրան-Ուզբեկստան խաղում. իրանցիները հաղթեցին 4-0 հաշվով։ Երեք գոլ խփեց Ալի Դաեին, որը հանդես է գալիս Մյունխենի «Բավարիա» թիմում։

Խոշոր հաշվով (3-0) հաղթանակ տարավ նաեւ Չինաստանի հավաքականը. նա առավելության հասավ Թուրքմենստանի ֆուտբոլիստների նկատմամբ։

Ավելի համառ պայքարում անցան քառորդ եզրափակիչի մյուս երկու խաղերը։ Տանտերերը՝ Թաիլանդի ֆուտբոլիստները, 2-1 հաշվով պարտության մատնեցին Հարավային Կորեայի հավաքականին։ Քուվեյթ-Կատար հանդիպման ժամանակ կողմերն այդպես էլ չկարողացան բացել հաշիվը։ Նշանակված 11 մետրանոց հարվածները հաջողություն բերեցին Քուվեյթի հավաքականին (3-1), որն էլ դարձավ կիսաեզրափակիչի չորրորդ մասնակիցը։

Ոստիկանությունը միջոցներ է ձեռնարկում

Անգլիայում շարունակվում է պայքարը ֆուտբոլային խուլիգանների դեմ, որոնք ոչ մի կերպ չեն հանդարտվում։

Ոստիկանությունը վճռել է մայրցամաքում կայանալիք խաղերից հինգ օր առաջ հավաքել բոլոր հայտնի անկարգապահ ֆուտբոլասերների անձնագրերը, որպեսզի նրանք չկարողանան մեկնել թիմերի հետ։ Որոշվել է նաեւ, որ Անգլիայում կայանալիք խաղերի օրերին մարզադաշտի շրջակայքում ոգելից խմիչքներ չեն վաճառվի։ Իսկ այն քաղաքներում, որոնք առավել հայտնի են իրենց ֆուտբոլային «ֆանատներով» բուռն վարքով, այդ արգելքը կգործի ողջ տարածքում։

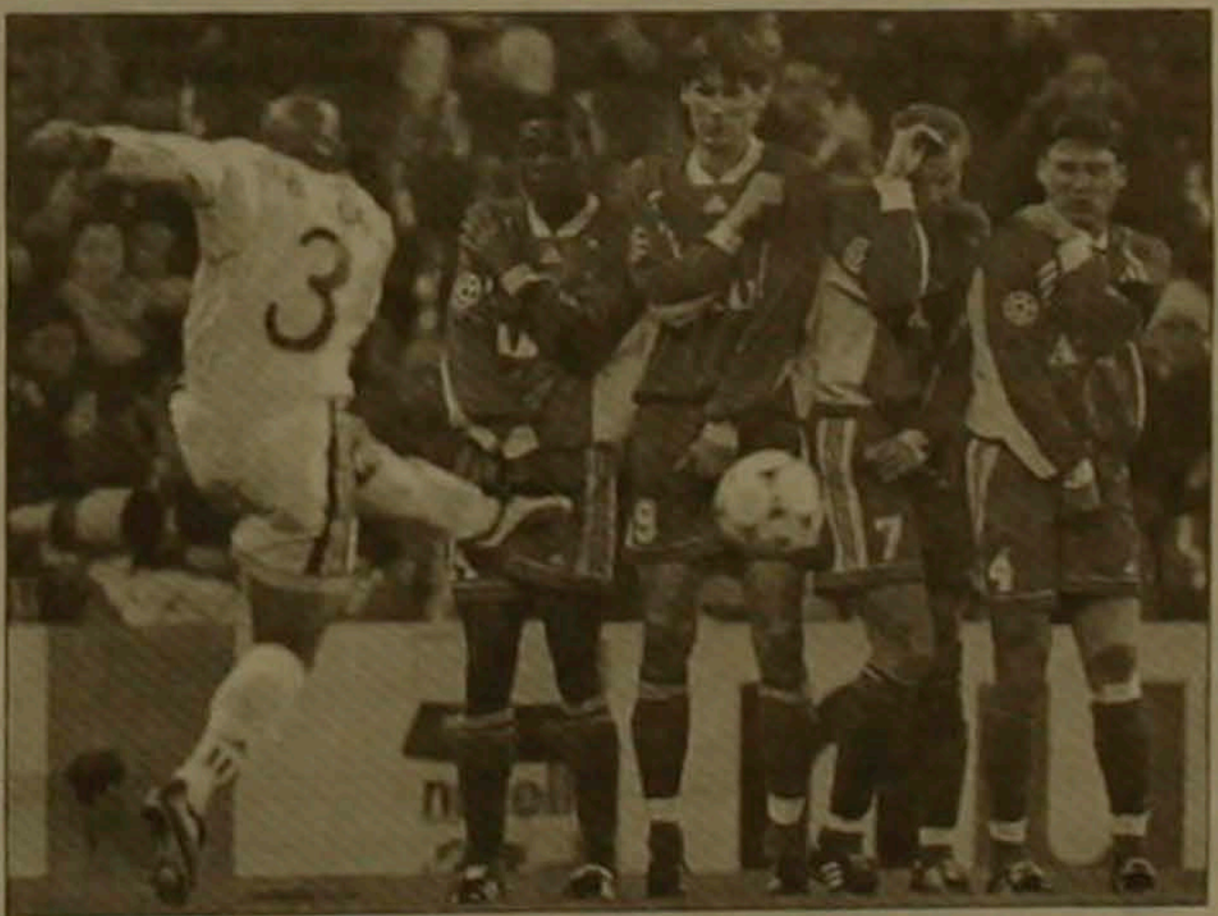

Ազատում են մարզիչներին

Ամստերդամի «Այաքսի» գլխավոր մարզիչ, դանիացի Մորտեն Օլսենն ազատվել է զբաղեցրած պաշտոնից։ Այս թիմը, որը ժամանակին խոշոր հաջողությունների է հասել, այժմ բավականին անհաջող է հանդես գալիս։ Հոլանդիայի առաջնությունում ամստերդամցիները բավականին ետ են մնում առաջատարներից, իսկ Չեմպիոնների լիգայի խմբային մրցաշարում եզրափակեցին աղյուսակը։ Այդ մրցումների վերջին տուրում «Այաքսը» 0-3 հաշվով զիջեց պորտուգալական «Պորտոյին», ինչն էլ այն վերջին կաթիլը դարձավ, որը լցրեց ակումբի նախագահ Միքայել վան Պրահայի համբերության բաժակը։ Նա Օլսենին մեղադրեց թիմում կարգուկանոնի բացակայության համար։ Դանիացի մասնագետին կփոխարինի Յան Վոլտերսը, իսկ Օլսենը, ամենայն հավանականությամբ, կմարզի բելգիական «Անդերլեխթ» թիմը։

Չեմպիոնների լիգայի մասնակից մեկ այլ հոլանդական թիմ եւս՝ «ՊՍՎ Էյնդհովենը», հրաժեշտ տվեց իր գլխավոր մարզչին։ Անգլիացի Բոբի Ռոբսոնին կփոխարինի Էրիկ Գերեթսը։ Սակայն վերջինս իր պարտականությունների կատարմանը կանցնի եկող մրցաշրջանից։

Վստահության քվե՝ Լուիս վան Գալին

Նշանավոր «Բարսելոնի» անհաջողությունների շղթան երկարում է։ Իսպանիայի առաջնության 14-րդ տուրում կատալոնյան թիմը պարտություն կրեց բարձրագույն խմբի նորեկ «Վիլյառեալից» 1-3։ Սա «Բարսելոնի» 5-րդ պարտությունն էր երկրի առաջնությունում, որից հետո թիմը հայտնվեց իր համար անսովոր 10-րդ տեղում (առաջին անգամ վերջին 19 տարվա ընթացքում)։ Հաշվի առնելով սա ու նաեւ եվրոպական Չեմպիոնների լիգայում «Բարսելոնի» անհաջող ելույթները, շատերը կարծում էին, թե գլխավոր մարզիչ Լուիս վան Գալի ճակատագիրը որոշված է։ Ակումբի տնօրենների խորհրդի նիստում քննարկվեց ստեղծված իրավիճակը։ Երեքժամյա բուռն խորհրդակցություններից հետո որոշվեց վան Գալին թողնել իր զբաղեցրած պաշտոնում։ Դե, իսկ հոլանդացի ճանաչված մասնագետին մնում է արդարացնել ակումբի ղեկավարության վստահությունը։

ՍԱՄԲՈ

Հայաստանի սամբիստներն այս տարի աննախադեպ հաջողություն ունեցան

Սամբո ըմբշամարտի Հայաստանի հավաքականն այս տարի մասնակցել է Եվրոպայի եւ աշխարհի մեծահասակների, երիտասարդների ու պատանիների առաջնություններին, աշխարհի գավաթի խաղարկությանը՝ շահելով 14 մեդալ։ Այսօր կխոսենք միայն ուժեղ սեռի ներկայացուցիչների մասին։

Զավեն Եվոյանը մոսկովյան խաղերի մեր հաղթողների հետ

Հավաքականի գլխավոր մարզիչ Զավեն Եվոյանը տեղեկացրեց, որ մեծահասակներից 52 կգ քաշային կարգում գյումրեցի Երվանդ Գրիգորյանն այս տարի աշխարհի առաջնությունում արժանացավ ոսկե, Եվրոպայի առաջնությունում՝ արծաթե մեդալների, իսկ 57 կգ քաշային կարգում ոսկե մեդալի արժանացավ վանաձորցի Հովիկ Մանուկյանը։

Վանաձորցի Արարատ Սարգսյանը, աբովյանցի Կարեն Սահակյանն առաջին տեղեր գրավեցին Մոսկվայում կայացած համաշխարհային պատանեկան առաջին խաղերում, իսկ թիմային պայքարում Հայաստանի հավաքականը գրավեց երկրորդ տեղը Ռուսաստանից հետո։

Հանրապետության մարզիկները հիշյալ մրցումներում արժանացել են նաեւ 4 արծաթե եւ 6 բրոնզե մեդալների։ Նրանցից 4-ը վանաձորցի են, 3-ը՝ երեւանցի։

«Սամբո ըմբշամարտի պատմության մեջ մեդալների այս քանակը եզակի երեւույթ է, ասաց Զ. Եվոյանը։ Այդ արդյունքին մենք հասել ենք հավաքականի կազմի օբյեկտիվ ընտրության, ամենօրյա համառ մարզումների շնորհիվ։ Մրցումներին մեր մարզիկների մասնակցությունը ֆինանսավորել է ՀՀ մշակույթի, երիտասարդության հարցերի եւ սպորտի նախարարությունը, բացառությամբ պատանեկան խաղերի, որոնց մասնակցելու համար գլխավոր մարզիչն ու մարզիկներն իրենց անձնական միջոցներն են ներդրել»։

Հաջորդ միջազգային մրցաշարը եկող տարվա գարնանը Բուլղարիայում կայանալիք Եվրոպայի առաջնությունն է, ուր 3 տարիքային խմբերում կմասնակցեն նաեւ մեր մարզիկները։

ՄԱՆՎԵԼ ՄԻԿՈՅԱՆ,
Վանաձոր

ԳԵՂԱՍԱՀՔ

Բաց առաջնություն

Չմշկասահորդների միջազգային միությունը հիրավի սողոմոնյան որոշում կայացրեց՝ այս տարի առաջին անգամ պրոֆեսիոնալ գեղասահորդների համաշխարհային առաջնությանը մասնակցելու իրավունքը տալով նաեւ սիրող մարզիկներին։

Վաշինգտոնում անցկացված առաջնությունը նշանավորվեց Ռուսաստանի գեղասահորդների բացարձակ առավելությամբ։ Նրանք հանդես եկան չորս մրցաձեւերից երեքում եւ բոլորում էլ հաղթեցին։ Հատկապես տպավորիչ է 18-ամյա Ալեքսեյ Յագուդինի հաջողությունը, որը կարողացավ նվաճել չեմպիոնի կոչումը՝ առաջ անցնելով մի շարք ուժեղ մենասահորդներից։

Պարային զույգերի մրցումներում հաղթողի կոչման համար պայքարն ընթացավ Մայա Ուսովա-Եվգենի Պլատով եւ Պաշա Գրիշչուկ-Ալեքսանդր Ժուլին երկյակների միջեւ։ Նվազագույն առավելությամբ առաջինը ճանաչվեցին Ուսովան եւ Պլատովը։

Սպորտային զույգերի պայքարում վստահ հաղթանակ տարան օլիմպիական չեմպիոններ Օքսանա Կազակովան եւ Արթուր Դմիտրիեւը։

Շատ հետաքրքիր մրցակցություն ծավալվեց կանանց մենասահքի մրցումներում (այստեղ ռուսները հանդես չէին գալիս)։ Աշխարհի չեմպիոնուհու կոչումը նվաճեց ամերիկուհի Միշել Կվանը։

ՍԵՂԱՆԻ ԹԵՆԻՍ

Սամսոնովը կրկին առաջինն է

Սեղանի թենիսի միջազգային ֆեդերացիան հրապարակել է համաշխարհային դասակարգման հերթական ցուցակը։ Հաշվի են առնված վերջին մրցաշարերի արդյունքները։ Բելառուս

Վլադիմիր Սամսոնովը ռեյտինգ-ցուցակում կրկին առաջինն է. երիտասարդ մարզիկը նախկին առաջատար Լյու Գուոլյանին երկրորդ հորիզոնական է մղել։

Ահա թե ինչպիսին է լավագույնների առաջին տասնյակը. 1. Վլադիմիր Սամսոնով (Բելառուս)՝ 1957 միավոր, 2. Լյու Գուոլյան (Չինաստան)՝ 1950, 3. Կոնգ Լինհու (Չինաստան)՝ 1940, 4. Յան-Ուվե Վալդներ (Շվեդիա)՝ 1939, 5. Զորան Պրիմորաց (Խորվաթիա)՝ 1919, 6. Մա Լին (Չինաստան)՝ 1882, 7. Վանգ Լիկին (Չինաստան)՝ 1881, 8. Յորգեն Պերսոն (Շվեդիա)՝ 1842, 9. Յան Չեն (Չինաստան)՝ 1804, 10. Ժան-Ֆիլիպ Գասիեն (Ֆրանսիա)՝ 1788 միավոր։

ԲԱԺԻՆԸ ՎԱՐՈՒՄ Է
ՌԱԶՄԻԿ ԱՎԱԳՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

ARMENTEL

«ԱՐՄԵՆՏԵԼ»

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒՄ Է

կազմակերպություններին կամ անհատ ձեռներեցներին վարձակալական հիմունքներով օգտագործել Ազատության 24/1 շենքի բակում ճաշարանի եւ Սիամանթոյի 2 շենքի բուֆետ-բարի տարածքները «Արմենտելի» աշխատակիցներին բիստրո-ճաշարանի ծառայություններ մատուցելու համար: Պայմաններին ծանոթանալու համար մինչեւ 1998 թ. դեկտեմբերի 30-ը դիմել «Արմենտելի» տնտեսական վարչություն (Սիամանթոյի 2, 6-րդ հարկ):

«ԱՐՄԵՆՏԵԼԻ» ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏ ԿԱՊԵՐԻ ԲԱԺԻՆ

Հայաստանում Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության դեսպանությունը տեղեկացնում է.

Նոր շենք տեղափոխվելու կապակցությամբ դեսպանությունը, ներառյալ հյուպատոսական բաժինը, 1998 թ. դեկտեմբերի 21-27-ը կլինի փակ:

Սկսած 1998 թ. դեկտեմբերի 28-ից Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության դեսպանությունն իր աշխատանքները կվերսկսի դեսպանության նոր շենքում.

Հասցեն Չարենցի 29

Հեռ. 523279, 569185

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՅԴ Հայաստանի Գերագույն մարմինը, ՀՀ արդյունաբերության, առեւտրի եւ զբոսաշրջության նախարարությունը, ԱՄՆ-ի դեսպանատունը եւ Արագածոտնի մարզպետարանը հրավիրում են Ձեզ մասնակցելու *«Զբոսաշրջության զարգացման հեռանկարները Հայաստանում»* թեմայով գործարար կլոր սեղանի, որը կկայանա դեկտեմբերի 18-ին, առավոտյան ժամը 10-ին, Արագածոտնի մարզպետարանի նիստերի դահլիճում (ք. Աշտարակ):

Տեղեկությունների համար զանգահարել 52-58-27:

ԿՈՐԵԼ Է

«Վերադարձ» ՍՊԸ-ի կլոր կնիքը: Համարել անվավեր:

Ազգ-ում

Ձեր գովազդը հաջողություն է

Ամանորյա աննախադեպ զեղչեր

ԶԱՆԳԱՀԱՐԵՔ

529353

ԵՎ ՄԵՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼԸ ԿԱՅՑԵԼԻ ՁԵԶ

ԱՄՔՈՐ կազմակերպությունը հայտարարում է տենդեր 60 տոննա պանիր գնելու համար

UNITED METHODIST COMMITTEE ON RELIEF

UMCOR

ԱՄՔՈՐ ամերիկյան մարդասիրական կազմակերպությունը ցանկանում է գնել 60 տոննա տեղական արտադրության պանիր մանկատների, ծերանոցների, օժանդակ դպրոցների եւ նմանատիպ հիմնարկություններում գտնվող սոցիալապես անապահով շահառուներին անվճար բաժանելու նպատակով:

Հայտ կարող են ներկայացնել միայն այն ձեռներեցները, որոնց գործունեությունը պետականորեն գրանցված է եւ ունեն պանիր արտադրելու արտոնագիր:

Առաջարկվող պանիրը պետք է ստուգվի եւ լինի անվտանգության ցուցանիշների համապատասխանի ՀՀ-ում գործող սանիտարահիգիենիկ նորմերին:

__Պանիրը պետք է բավարարի հետեւյալ պահանջներին.__

- **յուղայնությունը չոր նյութերում ոչ պակաս, քան 40%,**
- **աղի պարունակությունը ոչ ավելի, քան 4%**
- **խոնավությունը ոչ ավելի, քան 45%,**
- **հասունացման շրջանը 2 ամիս:**

Հայտում առաջարկվող պանրի նվազագույն քանակությունը (լոտի չափը) 5 տոննա է:

ԱՄՔՈՐ-ը կգնի պանիրը 4 ամիսների ընթացքում, ամսական հավասար քանակություններով փետրվարից մինչեւ մայիս:

Շահագրգիռ ձեռներեցները պետք է հայտերը ներկայացնեն կնքված ծրարների մեջ **ԱՄՔՈՐ-ի երեւանյան գրասենյակ (Կարապետ Ուլնեցու, նախկին Ջափարիձե փողոց, 16 տուն, հեռ. 24-81-41 եւ 28-29-77), ոչ ուշ, քան 1998 թ. դեկտեմբերի 21-ը մինչեւ ժամը 17.00:**

__Կքննարկվեն միայն ամբողջական տեղեկություն պարունակող հայտերը__

Հայտերը պետք է ընդգրկեն տեղեկություններ հետեւյալի մասին.

- **ձեռնարկության անվանումը**
- **տնօրենի անունը**
- **լրիվ հասցեն**
- **հեռախոսի համարը**
- **պետական ռեգիստրի վկայականի պատճենը**
- **ձեռնարկության սեփականության կարգավիճակին վերաբերող վկայականի (սեփականաշնորհման վկայական, վարձակալական պայմանագիր...) պատճենը**
- **վերոհիշյալ պանիրն արտադրելու արտոնագրի պատճենները**
- **առաջարկվող լոտերի քանակը**
- **1 կիլոգրամի գինը՝ հայկական դրամով արտահայտված, առանց ԱԱՀ-ի:**

Առաջարկված հայտերը կքննարկվեն ԱՄՔՈՐ-ի կողմից 1998 թ. դեկտեմբերի 22-ին եւ հաղթողների հետ կկնքվեն պայմանագրեր 1998 թ. դեկտեմբերի 28-ին:

ԱՄՔՈՐ-ն իրավունք է վերապահում առանց որեւէ պատճառի մերժել ցանկացած եւ բոլոր հայտերը:

Թեքեյան կենտրոն

ՀԱՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՇԻՐԱԿԻ ԹԵՄԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ

ԳԵՂԱՆԿԱՐՉԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԵՍ

Կայծակ Վանիկյան
Հովհաննես Սարգսյան
Էդուարդ Շահինյան

Բացումը դեկտեմբերի 17-ին, ժամը 13:00-ին
Թեքեյան կենտրոնի ցուցասրահում, 2-րդ հարկ:

ARMENPRESS

ԱՐՄԵՆՊՐԵՍԻ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

1999 թվականի համար Արմենպրես պետական փակ բաժնետիրական ընկերությունն առաջարկում է.

■ Տարաբնույթ նորությունների ժապավեններ **հանրապետական, միջազգային, տարածաշրջանային** (հայերեն եւ ռուսերեն):
■ **Armenpress Bulletin** նորությունների ժապավեն անգլերեն:
■ **Մասնագիտացված տնտեսական ժապավեն**՝ հանրապետական եւ միջազգային (հայերեն, անգլերեն ու ռուսերեն):
■ **Հանրապետական մամուլի ամենօրյա տեսություն** (հայերեն եւ անգլերեն):
■ **Ֆոտոծառայություններ.** հանրապետական ֆոտոնորություններ, Ռոյթեր համաշխարհային գործակալության ֆոտոնորություններ, Արմենպրեսի տարեկան ֆոտոտեղեկատվությամբ լազերային սկավառակներ, այլ ֆոտոծառայություններ:
■ **Գովազդային ծառայություններ.** արտոնյալ պայմաններով գովազդի զետեղում զանգվածային լրատվամիջոցներում, ներառյալ Ինտերնետը, գովազդային տեղեկագրերի, ծալագրքույկների ստեղծում:
■ **Համակարգչային զանազան ծառայություններ,** ներառյալ էլեկտրոնային փոստով հաղորդումների ուղարկումն ու ընդունումը:
■ **Համապիտանի մամլո սրահ**՝ հանդերձված մամլո ասուլիսների, հանդիպումների, շնորհանդեսների եւ այլնի անցկացման համար:
■ **Լրատվության բնագավառի այլ ծառայություններ**՝ պատվիրատուի ցանկությամբ:

Գործում է զեղչերի ճկուն համակարգ

Մեր հասցեն է. Երեւան, Իսահակյան 28,
հեռ. 528460, 526702,
ֆաքս (3742) 151738, (8852) 525789
E-mail: contact@armenpress.am, apnews@armenpress.am

ՀԵՌՈՒՍՏԱԾՐԱԳՐԵՐ

16 դեկտեմբեր

17.00 Հայլուր
17.20 Մուլտֆիլմեր «Գունավոր մատիտներ», «Կկվի գաղտնիքը», «Ծառայություն», «Տոդլումբա»
18.00 Հեռուստասերիալ «Դալլաս»
18.55 Հարկային լատու
19.10 Առողջություն
19.30 Գենադի Խազանով
20.00 Հայլուր
20.30 1 լուր
20.45 Հեռուստակատալոգ
20.55 Աստեկս
21.25 Ռուբիկոն
22.05 Իմ քաղաքի լույսերը
22.30 «02»
23.05 Հեռուստասերիալ «Խուզարկու Նեշ Բրիջես»
24.00 Հայլուր
00.15 Երաժշտական պրեմիերա

ՆՈՐՔ

19.00 Լուրեր
19.10 Մուլտֆիլմ
19.35 Մեծ դասամիջոց
19.55 Միասին («Միր»)
20.40 Սպեղանի
21.00 Լուրեր
21.25 Աստղերը հուշում են
21.30 Սերիալ «Ծովային ոստիկանություն» (25-րդ մաս)
22.15 Սիրեցէք զմիմեանս
22.20 Լույս-ա-մութ
22.40 13-ի ցուցահանդես
23.00 Լուրեր
23.15 Գեղֆիլմ «Ռեբեկա» (2-րդ մաս)

19.05 Մամուլի սուրհանդակ
19.15 Հրապարակ
19.30 Սուրհանդակ
19.45 Մուլտֆիլմեր
20.00 Կամ...կամ.
21.00 Ի դեպ
21.30 Սուրհանդակ
22.00 Գիտաստղեր
22.35 Անիմ
22.40 Ոգնի-շոու. հատվածներ «Մեր մանկության մանգոն» ներկայացումից
22.55 Վ. Չալդրանյանի կինոեռապատումը. Գ/Ֆ «Տեր ողորմեա»
(23.30 Սուրհանդակ)
01.00 Մամուլի սուրհանդակ
01.10 Գիշերային կինոսրահ. Գ/Ֆ «Նյու Յորքի արքան»
02.50 Սուրհանդակ

7.00 Բարի լույս
10.00, 16.00, 19.00, 01.30 Նորություններ
10.15 Սերիալ «Դաժան հրեշտակը»
11.30-15.45 Բիզնես TV
16.15 Սերիալ «Սինդբադի նոր արկածները»
16.50 Ջունգլիների կանչը
17.15 Մանկական անեկդոտներ
17.35 Մինչեւ 16 տարեկան եւ ավելի
18.00 «Դաժան հրեշտակը»
19.15 Գուշակիր մեղեդին
19.45 Այստեղ եւ հիմա
20.05 Մարդը եւ օրենքը
20.45 Սերիալ «Փշրված լապտերների փողոցը»
21.45 Բարի գիշեր, երեխաներ
22.00 Ժամանակ
22.50 Գ/Ֆ «Վերջին զոհը»
00.50 Հոկեյ. «Բալթիկայի գավաթ» միջազգային մրցաշար. Չեխիայի հավաքական-Ֆինլանդիայի հավաքական

РТР

8.00, 10.30, 10.50 Բարի լույս, Ռուսաստան
10.15 Հերթապահ բաժանմունք
10.35 Հեռուստախաղ «Հաղորդումների ծրագիր»
10.55 Ապրանքներ փոստով
11.00 «Սանտա-Բարբարա»
11.45 Երաժշտություն, երաժշտություն...
12.00, 15.00, 18.00, 21.00, 01.00 Լուրեր
12.30 Սերիալ «Պետերբուրգյան գաղտնիքներ»
13.30 Երկխոսություններ կենդանիների մասին
14.30 «Խանութ բազմոցի վրա»
14.55 Անշարժ գույքի խանութ
15.35 Սերիալ «Կինը»
16.20 Հեռուստասերիալ «Հարուստներն ու նշանավորները»
17.15 Մուլտֆիլմեր
17.30 Սերիալ «Առաջին համբույրներ»
18.35 Կարճամետրաժ ֆիլմ «Երկնագույն վարդը» (Լեհաստան)
18.55 Աշտարակ
19.20 Համակարգիչ
19.40 Հրեշը. Ստալինի արյունաներկ դիմանկարը (2-րդ ֆիլմ)
20.30 Հերթապահ բաժանմունք
20.40 «Մի իրադարձության պատմություն»
21.35 Մանրամասներ
21.45 Ինքդ քեզ ռեժիսոր
22.20 Կինոյի ժամ. Գ/Ֆ «Քսանհինգ սենթանոցը» (ԱՄՆ)
23.45 Հեռուստասերիալ «Ագաթա Քրիստի. Պուարո»
00.45 Հերթապահ բաժանմունք
01.35 Ավտոշոու

«ՍՓՅՈՒՌ» ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ - ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ
հեռախոսով (569393, 581351) • տեղեկագրքերով • էլեկտրոնային տարբերակներով (մագնիսական սկավառակներով, INTERNET ցանցով)

«Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարան, Երեւան-23, Արշակունյաց 2 Գրանցման թիվ 65. Դասիչ 69149. Պատվեր 964 Տպաքանակը՝ 4000 Ստորագրված է տպագրության՝ 15. 12. 1998 Գինը՝ 100 դրամ

digitised by A.R.A.R.@